ព្រះរាជបណ្ណាល័យកម្ពុជា

កម្ពុជសុរិយា

សៀវភៅចេញរាល់ខែ ពីព្រះរាជបណ្ណាល័យ

ឆ្នាំគម្រប់ពីរ

ខ្សែ ៤

ក្រុមជំនុំទំនៀមទម្លាប់
COMMISSION DES MOEURS & COUTUMES

ក្រុងភ្នំពេញ

រោងពុម្ពរាជការ គូវែរណើម៉ង់

គ្រិ. ឆ្នាំ ១៩២៧

ពុ. ស. ២៤៧០

អ្នកទទួលខុសត្រូវ ជុំ-មៅ

បញ្ជីរឿង

ទំព័រ

១- សេចក្ដីស្រង់ពីសំបុត្រ ១ ច្បាប់ នៃរលោក ល្វី-ហ្វីណូត៍ ថ្លែងសេចក្ដីតបនឹង
ចុតហ្មាយ ព្រះអង្គម្ចាស់ក្រុមព្រះ នរោត្តម ភាណុវង្ស អំពីសេចក្ដីចំរើន
របស់ព្រះរាជបណ្ណាល័យ ក្រុមការ ជុំ-ម៉ៅ ប្រែជាភាសាខ្មែរ . . ៣២៣

២- ព្រះធម្មចក្កប្បវត្តនសូត្ត ព្រះមហា ឧន្ទ ប្រែពីបាលីមកជាខេមរភាសា . ៣២៧

៣- សេចក្ដីពណ៌នាតាមពោលខ្លះក្នុងសេចក្ដីអធិប្បាយរបស់លោកល្វី-ហ្វីណូត៍
ដែលមានសារបានជា អំពីច្បាប់អលង្ការក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ិន ម៉ាដឺ-
ម៉ូអាសែ្សលការប៉ឺឡែស ពណ៌នាប្រាប់ ក្រុមការ ជុំ-ម៉ៅ ប្រែចេញជា
ភាសាខ្មែរ ៣៤៥

៤- អំពីសាលាបារាំងសេសនៅក្នុងបូព៌ាប្រទេស ក្រុមការ ជុំ-ម៉ៅ ប្រែពីភាសា
បារាំងសេស មកជាភាសាខ្មែរ ៣៦៣

៥- ដើមកំណើតប្រាសាទអង្គរ លោកល្វី-ហ្វីណូត៍ ជានហ្វាងសាលាបារាំង
សេសនៅក្នុងបូព៌ាប្រទេសអធិប្បាយ ក្រុមការ ជុំ-ម៉ៅ ធ្វើកិច្ចការនៅ
ព្រះរាជបណ្ណាល័យ ប្រែជាខេមរភាសា (ត) ៣៩៥

៦- គតិលោក ឬ ច្បាប់ទូន្មានខ្លួន ឧកញ៉ាសុត្តន្តប្រីជា ឥន្ទ រៀបរៀង (ត) .

(អត្ថបទគតិលោកនេះ មិនបានលើកយកមកបោះពុម្ពជាថ្មីទេ
ព្រោះមានចេញផ្សាយជាសៀវភៅរួចហើយ)

សេចក្ដីស្រង់អំពីសំបុត្រ ១ ច្បាប់ ពីលោក ល្វី-ហ្វី ឈ្វាត់ ដែលជាអ្នករៀបរៀងពង្សាវតារព្រះពុទ្ធសាសនា ដែលបានបោះពុម្ពក្នុងទស្សនាវដ្ដី កម្ពុជសុរិយា ក្នុងឆ្នាំទី ១ ។

លិខិតនេះ ជាសេចក្ដីតបនឹងចុតហ្មាយ ១ ច្បាប់ ដែលព្រះអង្គម្ចាស់ក្រុមព្រះ ឆរោត្ដម ភាណុវង្ស ទីអគ្គមហាសេនាធិបតី អធិបតីក្រុមជំនុំកាន់កាប់ព្រះរាជបណ្ណាល័យ តាងនាមក្រុមជំនុំទាំងអស់ ថ្លែងសេចក្ដីសោមនស្ស ដែលទ្រង់គាប់ព្រះរាជហឫទ័យ នឹងកិច្ចការដែលលោក ល្វី-ហ្វី ឈ្វាត់បានធ្វើ ដើម្បីជួយឧបត្ថម្ភគាំទ្រដល់ព្រះរាជបណ្ណាល័យ ។

ក្រុមការ **ជុំ-ម៉ៅ** ធ្វើរាជការក្នុងព្រះរាជបណ្ណាល័យ ជាអ្នកស្រង់សេចក្ដី ហើយប្រែពីភាសាបារាំងមកជាភាសាខ្មែរ ។

សេចក្ដីស្រង់

. . . .

. . . .

មិនជាគន្លងឆ្ងាយប៉ុន្មានពី ៣០ ឆ្នាំហើយ ដែលទូលបង្គំជាខ្ញុំ បានឈានជើងជាន់លើដីក្រុងកម្ពុជា ជាដំបូងបង្អស់ ហើយក្រោយពីកាលនោះមកទូលបង្គំជាខ្ញុំ បានត្រឡប់មកកាន់ក្រុងកម្ពុជាវិញ ជាច្រើនដងទៀត ក្នុងឱកាសដែលទូលបង្គំជាខ្ញុំមកម្ដង ៗ នោះ ទូលបង្គំបានសេចក្ដីសប្បាយរីករាយ បានសេចក្ដីស្រឡាញ់ជាថ្មីទាំងអស់គ្រប់ៗពេល សេចក្ដីស្រឡាញ់ ដែលទូលបង្គំមានចំពោះដល់ក្រុងកម្ពុជានេះ ទូលបង្គំខំព្យា· យាម មិនឲ្យសាបសូន្យទៅវិញឡើយ ហើយទូលបង្គំស្មានថា សេចក្ដីព្យាយាមនោះ បានសម្រេចដោយប្រការខ្លះហើយដែរ ទូលបង្គំជាខ្ញុំមានសេចក្ដីសាទរដោយពេញទី នៅវេលាដែលបានឃើញសេចក្ដីកន្ទុត·ហាយ ដែលទ្រង់ប្រារព្ធដល់កិច្ចការដែលទូលបង្គំបានធ្វើនោះ ។

ទូលបង្គំជាខ្ញុំមានសេចក្ដីសោមនស្ស ដោយចំណែកអំពីកិច្ចការខ្លះដែលទូលបង្គំបានធ្វើ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់ព្រះរាជបណ្ណាល័យរបស់ទ្រង់ ដែលបានសេចក្ដីចម្រើនដោយរហ័សនាប់ ដោយអំណាចសេចក្ដីប្រុងប្រ· សប់និងសេចក្ដីស្លូតត្រង់ របស់នាងក្រមុំ ការប៉ឺឡែស ហើយនិង

ដោយអំណាចសតិបញ្ញា និងគំនិតយោបល់យ៉ាងខ្ពស់ របស់ក្រុមជំនុំកាន់កាប់ទាំងឡាយ សេចក្តីដែលមនុស្សជាតិគ្រប់ថ្នាក់ក្នុងលោកសន្និវាសបានទទួលស្គាល់ហើយ អបអរសាទរនឹងព្រះរាជបណ្ណាល័យ ព្រមទាំងសេចក្តីដែលព្រះរាជបណ្ណាល័យបានផ្សាយ មានទស្សនាវដ្តីជាដើម ដែលជាការមានប្រយោជន៍នោះ បានជាភស្តុតាង ជាកិច្ចការដែលមន្ទីរនេះបានធ្វើ ត្រូវចំលើកិច្ចធុរៈរបស់ជាតិខ្មែរ គឺជាព្រះរាជបណ្ណាល័យបានបង្កើតឡើងពានទៅលើវិធីដ៏ត្រឹមត្រូវ និងគោលចារិកដ៏ប្រសើរ ទូលបង្គំជាខ្ញុំសូមឧទ្ទិសកុសលរាសី និងគុណសម្បត្តិចំពោះដល់ព្រះរាជបណ្ណាល័យ សូមឲ្យបានសេចក្តីចំរើន ឋិតថេរចីរកាលតរៀងទៅ ហើយសូមឲ្យបានជួបជុំនិងមិត្តដ៏ប្រសើរជាច្រើនឡើងទៀត ដើម្បីជួយគាំទ្រថែមជាមួយនឹងមិត្តចាស់ទាំងប៉ុន្មាន ហើយជំនុំមិត្តរបស់ព្រះរាជបណ្ណាល័យទាំងឡាយនោះសូមទ្រង់ករុណាវិសេសកប់ទូលបង្គំជាខ្ញុំបញ្ចូល ១ ផង . .

. . . .

លី-ហ៊ី ឈ្វាត់

ព្រះធម្មចក្កប្បវត្តនសូត្ត

ព្រះមហា នន្ទ

ប្រែពីបាលីមកជាខេមរភាសា

ធម្មចក្កប្បវត្តនសុត្តប្បកាសំ

ពាក្យប្រកាសផ្តើមនឹងសូត្រនូវព្រះធម្មចក្កប្បវត្តនសូត្រ

បណ្តាអ្នកបម្រុងនឹងសូត្រធម្មចក្កនោះ ត្រូវឲ្យតែម្នាក់ប្តូរពីរនាក់សូត្រប្រកាសថា ៖

អនុត្តរំ អភិសម្ពោធឹ សម្ពុជ្ឈិត្វា តថាគតោ បឋមំ-យំ អទេសេសិ ធម្មចក្កំ អនុត្តរំ សម្មទេវ បវត្តេន្តោ លោកេ អប្បដិវត្តិយំ ។

ព្រះតថាគតជាម្ចាស់ ទ្រង់បានត្រាស់ នូវព្រះ អនុត្តរសម្មា-សម្ពោធិញ្ញាណហើយ កាលព្រះអង្គប្រកាសនូវធម៌ដែលឥតមានអ្នកឯណាមួយក្នុងលោក និងអាចឲ្យប្រព្រឹត្តទៅបាន មានតែព្រះអង្គទើបអាចឲ្យប្រព្រឹត្តទៅបានដោយប្រពៃពិត ទ្រង់បានសម្តែងហើយ នូវធម្មចក្កដ៏ប្រសើរឯណាជាមុនដំបូង ។

យត្ថាក្ខាតា ឧភោ អន្តា បដិបត្តិ ច មជ្ឈិមា ចតូស្វា-រិយសច្ចេសុ វិសុទ្ធិញ្ញាណទស្សនំ ។

គឺជាធម៌ដែលជាផ្លូវប្រតិបត្តិដ៏លាមកអាក្រក់ ថយថោកទាំងឡាយពីរប្រការ និងផ្លូវប្រតិបត្តិជាកណ្តាល និងប្រាជ្ញាដែលឃើញជាក់ច្បាស់ក្នុងអរិយសច្ចទាំងឡាយ ៤ ជាប្រាជ្ញាដ៏បរិសុទ្ធ ដែលព្រះអង្គបានសម្តែងហើយក្នុងព្រះធម្មចក្កឯណា ។

ទេសិតំ ធម្មរាជេន សម្មាសម្ពោធិកិត្តនំ នាមេ-នវិស្សុតំ សុត្តំ ធម្មចក្កប្បវត្តនំ វេយ្យាករណបាឋេន សង្គីតន្តំ ភណាម សេ ។

យើងទាំងឡាយចូរសូត្រនូវព្រះធម្មចក្កនោះ ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាធម្មរាជ ទ្រង់សម្តែងហើយ ប្រាកដ ដោយឈ្មោះថាធម្មចក្កប្បវត្តនសូត្រ ជាព្រះសូត្រប្រកាសនូវសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ គឺប្រកាសឲ្យដឹងថា ព្រះអង្គប្រាកដជាបានត្រាស់ច្បាស់ ជាព្រះសព្វញ្ញុពុទ្ធហើយ ជាព្រះសូត្រគឺព្រះសង្គីតិកាចារ្យ បានប្រជុំគ្នាសង្គាយនារៀបរៀងដោយរបៀបជាបាលីវេយ្យាករណ៍ គឺជាព្រះសូត្រឥតមានគាថាឡើយ យើងត្រូវសូត្រឲ្យព្រមគ្នាក្នុងកាលនេះហោង ។

ធម្មចក្កប្បវត្តនសុត្ត

ឯវម្មេសុតំ

ព្រះធម្មចក្កប្បវត្តនសូត្រនេះ គឺខ្ញុំឈ្មោះអានន្ទថេរ បានស្តាប់មកហើយដោយអាការដូច្នេះថា ៖

ឯកំ សមយំ ភគវា ពារាណសិយំ វិហរតិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ ។

សម័យមួយព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងព្រៃ ឥសិបតនមិគទា-យវន ជិតក្រុងពារាណសី តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ ។

គ្រានោះព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហៅបញ្ចវគ្គិយភិក្ខុទាំងឡាយ មកហើយ ទ្រង់ត្រាស់ទេសនានូវព្រះធម្មចក្កប្បវត្តនសូត្រថា ៖

ទ្វេមេ ភិក្ខវេ អន្តា បព្វជិតេន ន សេវិតព្វា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អន្តធម៌ គឺសេចក្តីលាមកអាក្រក់ទាំងឡាយពីរយ៉ាងនេះ បព្វជិតមិនគួរសេព គឺជាមិនគួរប្រព្រឹត្តឡើយ កតមេ ទ្វេ អន្តធម៌ទាំងឡាយពីរយ៉ាងនោះ ដូចម្តេច ។

យោ ចាយំ កាមេសុ កាមសុខល្លិកានុយោគោ ហីនោ គម្មោ បោថុជ្ជនិកោ អនរិយោ អនត្ថសញ្ហិតោ ។

គឺការប្រកបខ្លួនឲ្យជាប់ជំពាក់នៅដោយកាម ក្នុងកិលេសកាមនិងវត្ថុកាមទាំងឡាយឯណា ជាធម៌របស់អ្នកស្រុក ជារបស់បុថុជ្ជន មិនមែនជារបស់ព្រះអរិយៈ មិនមែនជាការប្រកបដោយប្រយោជន៍ឡើយនេះ១ ។

យោ ចាយំ អត្តកិលមថានុយោគោ ទុក្ខោ អនរិ-យោ អនត្ថសញ្ហិតោ ។

គឺការប្រកបសេចក្តីនឿយហត់ដល់ខ្លួន គឺជាការខំប្រឹងប្រព្រឹត្តកាន់វត្តបែបយ៉ាងនិគ្រន្ថតិរ្ថិយ ឲ្យតែនឿយខ្លួនឥតអំពើ ឯណាដែលជាហេតុនាំឲ្យកើតលំបាកកាយទទេ ៗ មិនមែនជាធម៌របស់អរិយ មិនមែនជាការប្រកបដោយប្រយោជន៍ឡើយនេះ ១ ។

ឯតេ តេ ភិក្ខវេ ឧភោ អន្តេ អនុបគម្ម មជ្ឈិមា បដិបទា តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធា ចក្ខុករណី ញាណករណី ឧបសមាយ អភិញ្ញាយ សម្ពោធាយ និព្វាណាយ សំវត្តតិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មជ្ឈិមបដិបទា គឺសេចក្តីប្រតិបត្តិជាកណ្តាល ដែលមិនលាយច្រឡំនឹងអន្តធម៌ ទាំងឡាយពីរយ៉ាងនោះ នោះឯង ដែលតថាគតបានត្រាស់ដឹងហើយ ជាសេចក្តីប្រតិបត្តិធ្វើឲ្យកើតបញ្ញាចក្ខុ (ភ្នែកគឺប្រាជ្ញា) ធ្វើឲ្យកើតសេចក្តីដឹងច្បាស់ប្រាកដរមែងប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីរម្ងាប់ ដើម្បីសេចក្តីដឹងចំពោះ ដើម្បីសេចក្តីដឹងដោយប្រពៃ ដើម្បីសេចក្តីរលត់ទុក្ខ ។

កតមា ច សា ភិក្ខវេ មជ្ឈិមា បដិបទា តថាគតេន-អភិសម្ពុទ្ធា ចក្ខុករណី ញាណករណី ឧបសមាយ អភិញ្ញាយ សម្ពោធាយ និព្វាណាយ សំវត្តតិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មជ្ឈិមបដិបទាដែលតថាគត បានត្រាស់ដឹងហើយ ដែលជាជាសេចក្ដីប្រតិបត្តិធ្វើឲ្យកើតបញ្ញាចក្ខុ (ភ្នែកគឺប្រាជ្ញា) ធ្វើឲ្យកើតសេចក្ដីដឹងច្បាស់ប្រាកដ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្ដីរម្ងាប់ ដើម្បីសេចក្ដីដឹងចំពោះ ដើម្បីសេចក្ដីដឹងដោយប្រពៃ ដើម្បីសេចក្ដីរលត់ទុក្ខនោះដូចម្ដេច ។

អរិយមគ្គអដ្ឋង្គិកោមគ្គោ

អដ្ឋង្គិកមគ្គ គឺជាផ្លូវមានអង្គ ៨ ជាគ្រឿងចេញដើរទៅចាកសឹកសត្រូវគឺកិលេសនេះឯង ហៅថាមជ្ឈិមបដិបទា ។

សេចក្ដីថា អដ្ឋង្គិកមគ្គនោះដូចម្ដេច ឯអដ្ឋង្គិកមគ្គនោះ គឺ : សម្មាទិដ្ឋិ គឺប្រាជ្ញាដែលយល់ត្រូវ ១ សម្មាសង្កប្បោ គឺតម្រិះត្រូវ ១ សម្មាវាចា គឺសម្ដីត្រូវ ១ សម្មាកម្មន្តោ គឺការងារត្រូវ ១ សម្មាអាជីវោ គឺកិរិយាចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ ១ សម្មាវាយាមោ គឺព្យាយាមត្រូវ ១ សម្មាសតិ គឺសេចក្ដីរលឹកត្រូវ ១ សម្មាសមាធិ គឺកិរិយាតម្កល់ចិត្តត្រូវ ១ ។

អយំខោ សាភិក្ខវេមជ្ឈិមាបដិបទា តថាគតេនអ-ភិសម្ពុទ្ធា ចក្ខុករណី ញាណករណី ឧបសមាយ អភិញ្ញាយ សម្ពោធាយ និព្វានាយសំវត្តតិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អដ្ឋង្គិកមគ្គ នេះឯង ដែលហៅថា មជ្ឈិមបដិបទា ដែលតថាគតបានត្រាស់ដឹងហើយនោះ ជាសេចក្តីប្រតិបត្តិធ្វើឲ្យកើត បញ្ញាចក្ខុ (ភ្នែកគឺប្រាជ្ញា) ធ្វើឲ្យកើតសេចក្តីដឹងច្បាស់ប្រាកដ រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីរម្ងាប់ ដើម្បីសេចក្តីដឹងចំពោះ ដើម្បីសេចក្តីដឹងដោយប្រពៃ ដើម្បីសេចក្តីរលត់ទុក្ខ ។

ឥទំខោបនភិក្ខវេ ទុក្ខំអរិយសច្ចំ ជាតិបិទុក្ខា ជរាបិទុក្ខា ព្យាធិបិទុក្ខា មរណម្បិទុក្ខំ អប្បិយេហិ សម្បយោគោទុក្ខោ បិយេហិវិប្បយោគោទុក្ខោ យម្បិច្ឆំនលភតិតម្បិទុក្ខំ សំខិត្តេនបញ្ចុបាទានក្ខន្ធា-បិទុក្ខា ។

កិរិយាកកើតនៃខន្ធក្តី ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយសេចក្តីចាស់គ្រាំគ្រានៃខន្ធក្តី ឈឺចាប់នៃខន្ធក្តី បែកធ្លាយនៃខន្ធក្តី ក៏ជាទីនាំមកនូវទុក្ខ សភាពប្រ-កបនៅដោយសត្វ និងសង្ខារទាំងឡាយដែលមិនជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្តក្តី ព្រាត់ប្រាសចាកសត្វ និងសង្ខារទាំងឡាយ ជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្តក្តី ក៏ជាទីនាំមកនូវទុក្ខ កាលបើប្រាថ្នានូវវត្ថុណាមួយហើយ មិនបាននូវវត្ថុនោះក៏ជាទីនាំមកនូវទុក្ខ ឧបាទានក្ខន្ធទាំងឡាយ ដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគសម្តែងហើយ ដោយសេចក្តីបំប្រួញ ក៏ជាទីនាំមកនូវទុក្ខ គង់ទុក្ខមានកកើតនៃខន្ធ ៥ ជាដើមនេះឯង ឈ្មោះថា ទុក្ខអរិយសច្ច ។

ឥទំ ខោ បន ភិក្ខវេ ទុក្ខសមុទយោ អរិយសច្ចំ យាយំ តណ្ហា បោនោព្ភវិកា នន្ទិរាគសហគតា តត្រតត្រាភិនន្ទិនី សេយ្យថីទំ កាមតណ្ហា ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តណ្ហា ឯណាមានប្រក្រតីតាក់តែនូវភពថ្មី ដល់ព្រមដោយសេចក្តីត្រេកអរក្នុងភព មានប្រក្រតីឲ្យត្រេកអរក្នុងភពនោះ តណ្ហានោះដូចម្តេច តណ្ហានោះ គឺកាមតណ្ហា១ ភវតណ្ហា១ វិភវតណ្ហា ១ សេចក្តីប្រាថ្នាមាន កាមតណ្ហា ជាដើមនេះឯង ឈ្មោះទុក្ខសមុទយសច្ច ។

ឥទំ ខោ បន ភិក្ខវេ ទុក្ខនិរោធោ អរិយសច្ចំ យោ-តស្សាយេវ តណ្ហាយ អសេសវិរាគនិរោធោ ចាគោ បដិនិស្សគ្គោ មុត្តិ អនាលយោ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កិរិយារលត់បង់នូវតណ្ហានោះ ដោយអរិយមគ្គមិនឲ្យតណ្ហាសល់នៅបានឯណា កិរិយាលះបង់លាស់បង់ចោលនូវតណ្ហានោះឯណា កិរិយាផុតចាកតណ្ហានោះឯណា មិនមានអាល័យក្នុងតណ្ហានោះឯណា កិរិយារលត់នូវតណ្ហាដោយអរិយមគ្គមិនឲ្យសល់នូវជាដើមនោះឯង ឈ្មោះ ទុក្ខនិរោធសច្ច ។

ឥទំ ខោ បន ភិក្ខវេ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា អរិយសច្ចំ អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ សេយ្យថីទំ សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ សម្មាវាចា សម្មាកម្មន្តោ សម្មាអាជីវោ សម្មាវាយាមោ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អរិយមគ្គនេះឯងដ៏ប្រសើរ ប្រកបដោយអង្គ ៨ ប្រការ អរិយមគ្គនោះដូចម្តេច មគ្គដែលប្រកបដោយអង្គ ៨ ប្រការ គឺប្រាជ្ញាដែលយល់ត្រូវ ១ គឺតម្រិះត្រូវ ១ គឺសម្តីត្រូវ ១ គឺការងារត្រូវ ១ គឺកិរិយាចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ ១ គឺព្យាយាមត្រូវ ១ គឺសេចក្តីរលឹកត្រូវ ១ គឺកិរិយាតម្កល់ចិត្តត្រូវ ១ អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ប្រការនេះឯង ឈ្មោះ ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាអរិយសច្ច ។

កាលត្រាស់ទេសនា លក្ខណាអរិយសច្ច ៤ ប្រការ ដូច្នេះហើយ ទើបត្រាស់ទេសនាញាណទាំង ៣ ប្រការ គឺសច្ចញ្ញាណ ១ កិច្ចញ្ញាណ ១ កតញ្ញាណ ១ ឡើងទៅក្នុងអរិយសច្ច ៤ តទៅថា ៖

ឥទំ ទុក្ខំ អរិយសច្ចន្តិ មេ ភិក្ខវេ បុព្វេ អននុស្សុតេសុ ធម្មេសុ ចក្ខុំ ឧទបាទិ ញាណំ ឧទបាទិ បញ្ញា ឧទបាទិ វិជ្ជា ឧទបាទិ អាលោកោ ឧទបាទិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បញ្ញាចក្ខុដែលឃើញច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងមិនខុស មិនឃ្លាត់ បញ្ញាដែលដឹងក្នុងវិជ្ជា ៣ និងវិជ្ជា ៨ បញ្ញាដែលភ្លឺស្វាងក្នុងទុក្ខសច្ចធម៌ទាំងឡាយ ដែលតថាគតមិនធ្លាប់ដែលបានឮ ក្នុងកាលមុនសោះឡើយ កើតឡើងហើយដល់តថាគតដូច្នេះថា កងទុក្ខមានជាតិទុក្ខជាដើមនេះ ឈ្មោះទុក្ខអរិយសច្ច ។

តំខោបនិទំទុក្ខំអរិយសច្ចំបរិញ្ញេយ្យន្តិមេ ភិក្ខវេ បុព្វេអននុស្សុតេសុ ធម្មេសុចក្ខុំឧទបាទិ ញាណំឧទបាទិ បញ្ញាឧទបាទិ វិជ្ជាឧទបាទិ អាលោកោ-ឧទបាទិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បញ្ញាចក្ខុដែលឃើញច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងមិនខុសមិនឃ្លាត់ បញ្ញាដែលដឹងក្នុងវិជ្ជា ៣ និងវិជ្ជា ៨ បញ្ញាដែលភ្លឺស្វាងក្នុងទុក្ខសច្ចធម៌ទាំងឡាយ ដែលតថាគតមិនធ្លាប់ដែលបានឮក្នុងកាលមុនសោះឡើយ កើតឡើងហើយដល់តថាគតដូច្នេះ ថាកងទុក្ខមានជាតិទុក្ខជាដើមនេះ ឈ្មោះថាទុក្ខអរិយសច្ច ទុក្ខអរិយសច្ចនោះឯង គឺតថាគតគប្បីកំណត់បាន ។

តំ ខោ បនិទំ ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ បរិញ្ញាតន្តិ មេ ភិក្ខវេ បុព្វេ អននុស្សុតេសុ ធម្មេសុ ចក្ខុំ ឧទបាទិ ញាណំ ឧទបាទិ បញ្ញា ឧទបាទិ វិជ្ជា ឧទបាទិ អាលោកោ ឧទបាទិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បញ្ញាចក្ខុដែលឃើញច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងមិនខុសមិនក្លាត់ បញ្ញាដែលដឹងក្នុងវិជ្ជា ៣ និងវិជ្ជា ៨ បញ្ញាដែលភ្លឺស្វាងក្នុងទុក្ខ អរិយសច្ចធម៌ ទាំងឡាយដែលតថាគតមិនធ្លាប់ដែលបានឮក្នុងកាលមុនសោះឡើយ កើតឡើងហើយដល់តថាគតដូច្នេះថា កងទុក្ខមានជាតិទុក្ខជាដើមឈ្មោះថា ទុក្ខអរិយសច្ច ទុក្ខអរិយសច្ច នេះឯង គឺតថាគតកំណត់បានហើយ ។

កាលត្រាស់ទេសនាសច្ចញ្ញាណ កតញ្ញាណក្នុងទុក្ខអរិយសច្ចចប់ហើយ ទើបទេសនា សច្ចញ្ញាណ កិច្ចញ្ញាណ កតញ្ញាណ ក្នុង ទុក្ខសមុទយសច្ច តទៅទៀតថា ៖

ឥទំ ទុក្ខសមុទយោ អរិយសច្ចន្តិ មេ ភិក្ខវេ បុព្វេ អននុស្សុតេសុ ធម្មេសុ ចក្ខុំ ឧទបាទិ ញាណំ ឧទបាទិ បញ្ញា ឧទបាទិ វិជ្ជា ឧទបាទិ អាលោកោ ឧទបាទិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បញ្ញាចក្ខុ ដែលឃើញច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងមិនខុសមិនក្លាត់ បញ្ញាដែលដឹងក្នុងវិជ្ជា ៣ និងវិជ្ជា ៨ បញ្ញាដែលក្លៀវក្លាក្នុង ទុក្ខសមុទយសច្ច ធម៌ទាំង-ឡាយ ដែលតថាគតមិនធ្លាប់ដែលបានឮ ក្នុងកាលមុនសោះឡើយ កើតឡើងហើយដល់តថាគតដូច្នេះថា កាមតណ្ហា ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា, នេះ ឈ្មោះថា ទុក្ខសមុទយអរិយសច្ច ។

តំ ខោ បនិទំ ទុក្ខសមុទយោ អរិយសច្ចំ បហាតព្វន្តិ មេ ភិក្ខវេ បុព្វេ អននុស្សុតេសុ ធម្មេសុ ចក្ខុំ ឧទបាទិ ញាណំ ឧទបាទិ បញ្ញា ឧទបាទិ វិជ្ជា ឧទបាទិ អាលោ-កោ ឧទបាទិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បញ្ញាចក្ខុ ដែលឃើញច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងមិនខុស មិនក្លាត់ បញ្ញាដែលដឹងក្នុងវិជ្ជា ៣ និងវិជ្ជា ៨ បញ្ញាដែលក្លៀវក្លាក្នុង ទុក្ខសមុទយសច្ច ធម៌ទាំងឡាយ ដែលតថាគតមិនធ្លាប់ដែលបានឮ ក្នុងកាលមុនសោះឡើយ កើតឡើងហើយដល់តថាគតដូច្នេះថា កាមតណ្ហា ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា នេះ ឈ្មោះថា ទុក្ខសមុទយអរិយសច្ច ទុក្ខសមុទយអរិយសច្ច នោះឯង គឺតថាគតគប្បីកំណត់លះបង់ចោល ។

តំខោបនិទំទុក្ខសមុទយោអរិយសច្ចំ បហីនន្តិមេភិក្ខវេ បុព្វេអននុស្សុតេសុធម្មេសុ ចក្ខុំឧទបាទិ ញាណំឧទបាទិ បញ្ញា ឧទបាទិ វិជ្ជាឧទបាទិ អាលោកោឧទបាទិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បញ្ញាចក្ខុដែលឃើញច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងមិនខុសមិនក្លាត់ បញ្ញាដែលដឹងក្នុងវិជ្ជា ៣ និងវិជ្ជា ៨ បញ្ញាដែលភ្លឺស្វាង ក្នុង ទុក្ខនិរោធអរិយសច្ច ធម៌ទាំងឡាយដែលតថាគតមិនធ្លាប់ដែលបានឮក្នុងកាលមុនសោះឡើយកើតឡើងហើយដល់តថាគតដូច្នេះថា ព្រះនិព្វាន នេះឈ្មោះថា ទុក្ខសមុទយអរិយសច្ច ទុក្ខសមុទយអរិយសច្ច នោះឯង គឺតថាគតធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយ ។

កាលត្រាស់ទេសនា សច្ចញ្ញាណ, កិច្ចញ្ញាណ, កតញ្ញាណ ក្នុង ទុក្ខនិរោធអរិយសច្ច ចប់ហើយទើបត្រាស់ទេសនា សច្ចញ្ញាណ កិច្ចញ្ញាណ កតញ្ញាណ ក្នុង ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាអរិយសច្ច តទៅទៀតថា ៖

ឥទំទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាអរិយសច្ចន្តិមេភិក្ខវេបុព្វេអននុស្សុតេសុធម្មេសុ ចក្ខុំឧទបាទិ ញាណំឧទបាទិ បញ្ញាឧទបាទិ វិជ្ជាឧទបាទិ អាលោកោឧទបាទិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បញ្ញាចក្ខុដែលឃើញច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងមិនខុស មិនក្លាត់ បញ្ញាដែលដឹងក្នុងវិជ្ជា ៣ និងវិជ្ជា៨បញ្ញា ដែលភ្លឺស្វាងក្នុងទុក្ខនិរោធអរិយសច្ច ធម៌ទាំងឡាយដែលតថាគត មិនធ្លាប់ដែលបានឮក្នុងកាលមុនសោះឡើយ កើតឡើងហើយដល់តថាគតដូច្នេះថា ព្រះនិព្វាននេះឈ្មោះថា ទុក្ខនិរោធអរិយសច្ច ។

តំ ខោ បនិទំ ទុក្ខនិរោធោ អរិយសច្ចំ សច្ឆិកាតព្វន្តិ មេ ភិក្ខវេ បុព្វេ អននុស្សុតេសុ ធម្មេសុ ចក្ខុំ ឧទបាទិ ញាណំ ឧទបាទិ បញ្ញា ឧទបាទិ វិជ្ជា ឧទបាទិ អាលោកោ ឧទបាទិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយបញ្ញាចក្ខុដែលឃើញច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងមិនខុសមិនក្លាត់ បញ្ញាដែលដឹងក្នុងវិជ្ជា ៣ និងវិជ្ជា ៨ បញ្ញាដែលភ្លឺស្វាងក្នុងទុក្ខនិរោធអរិយសច្ច ធម៌ទាំងឡាយដែលតថាគតមិនធ្លាប់ដែលបានឮក្នុងកាលមុនសោះឡើយ កើតឡើងហើយដល់តថាគត ដូច្នេះថាព្រះនិព្វាននេះឈ្មោះថា ទុក្ខនិរោធអរិយសច្ច ទុក្ខនិរោធអរិយសច្ច នោះឯង គឺតថាគតគប្បីធ្វើឲ្យច្បាស់ឡើង ។

តំ ខោ បនិទំ ទុក្ខនិរោធំ អរិយសច្ចំ សច្ឆិកាតព្វន្តិ មេ ភិក្ខវេ បុព្វេ អននុស្សុតេសុ ធម្មេសុ ចក្ខុំ ឧទបាទិ ញាណំ ឧទបាទិ បញ្ញា ឧទបាទិ វិជ្ជា ឧទបាទិ អាលោកោ ឧទបាទិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បញ្ញាចក្ខុដែលឃើញច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងមិនខុសមិនក្លាត់ បញ្ញាដែលដឹងក្នុងវិជ្ជា ៣ និងវិជ្ជា ៨ បញ្ញាដែលភ្លឺស្វាងក្នុង ទុក្ខនិរោធអរិយសច្ច ធម៌ទាំងឡាយ ដែលតថាគតមិនធ្លាប់ដែលបានឮក្នុងកាលមុនសោះឡើយ កើតឡើងហើយដល់តថាគត ដូច្នេះថា ព្រះនិព្វាននេះឈ្មោះថា ទុក្ខនិរោធអរិយសច្ច ទុក្ខនិរោធអរិយសច្ច នោះឯង គឺតថាគតធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយ ។

កាលត្រាស់ទេសនា សច្ចញ្ញាណ កិច្ចញ្ញាណ កតញ្ញាណ ក្នុង ទុក្ខនិរោធអរិយសច្ច ចប់ហើយ ទើបត្រាស់ទេសនា សច្ចញ្ញាណ កិច្ចញ្ញាណ កតញ្ញាណ ក្នុង ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាអរិយសច្ច តទៅទៀតថា ៖

ឥទំ ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាអរិយសច្ចន្តិ មេ ភិក្ខវេ បុព្វេ អននុស្សុតេសុ ធម្មេសុ ចក្ខុំ ឧទបាទិ ញាណំ ឧទបាទិ បញ្ញា ឧទបាទិ វិជ្ជា ឧទបាទិ អាលោកោ ឧទបាទិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បញ្ញាចក្ខុដែលឃើញច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងមិនខុស មិនភ្លាត់ បញ្ញាដែលដឹងក្នុងវិជ្ជា ៣ និងវិជ្ជា ៨ បញ្ញាដែលភ្លឺស្វាងក្នុង ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាអរិយសច្ច ធម៌ទាំងឡាយគឺ តថាគត មិនធ្លាប់ដែលបានឮ ក្នុងកាលមុននោះឡើយ កើតឡើងហើយដល់តថាគត ដូច្នេះថា អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ប្រការនេះឈ្មោះថា ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាអរិយសច្ច ។

តំខោបនិទំ ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាអរិយសច្ចំ ភាវេតព្វន្តិមេភិក្ខវេបុព្វេអននុស្សុតេសុធម្មេសុ ចក្ខុំឧទបាទិ ញាណំឧទបាទិ បញ្ញាឧទបាទិ វិជ្ជាឧទបាទិ អាលោកោឧទបាទិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បញ្ញាចក្ខុដែលឃើញច្បាស់បញ្ញាដែលដឹងច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងមិនខុស មិនភ្លាត់ បញ្ញាដែលដឹងក្នុងវិជ្ជា៣ និងវិជ្ជា ៨បញ្ញាដែលភ្លឺស្វាងក្នុង ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាអរិយសច្ច ទាំងឡាយ គឺតថាគតមិនធ្លាប់ដែលបានឮ ក្នុងកាលមុននោះឡើយ កើតឡើងហើយដល់តថាគត ដូច្នេះថា អរិយមគ្គ ប្រកបដោយអង្គ ៨ ប្រការនេះ ឈ្មោះថា ទុក្ខនិរោធគាមិនីប ដិបទាអរិយសច្ច ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាអរិយសច្ចនោះឯង គឺតថាគតគប្បី

បម្រើនឲ្យកើតឡើង ។

តំខោបនិទំទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាអរិយសច្ចំភាវិតន្តិមេ ភិក្ខវេបុព្វេអននុស្សុតេសុធម្មេសុ ចក្ខុំឧទបាទិ ញាណំឧទបាទិ បញ្ញាឧទបាទិ វិជ្ជាឧទបាទិ អាលោកោឧទបាទិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បញ្ញាចក្ខុដែលឃើញច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងច្បាស់ បញ្ញាដែលដឹងមិនខុសមិនភ្លាត់ បញ្ញាដែលដឹងក្នុងវិជ្ជា៣និងវិជ្ជា៨ បញ្ញាដែលភ្លឺស្វាងក្នុងទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាអរិយសច្ច ធម៌ទាំងឡាយ ដែលតថាគតមិនធ្លាប់ដែលបានឮក្នុងកាលមុនសោះឡើយ កើតឡើងហើយដល់តថាគត ដូច្នេះថាព្រះ អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ប្រការនេះ ឈ្មោះថា ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាអរិយសច្ច នោះឯង គឺតថាគតបំរើនឲ្យកើតហើយ ។

យាវកីវញ្ចមេភិក្ខវេឥមេសុចតូសុ អរិយសច្ចេសុ ឯវន្តិបរិវដ្ដំទ្វាទសាការំ យថាភូតំញាណទស្សនំ នសុវិសុទ្ធំអហោសិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ញាណដែលឃើញអរិយសច្ច ថា មានបរិវដ្ដ ៣ មានអាការ ១២ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអរិយសច្ចទាំងឡាយ ៤ នេះ ដូច្នេះមិនទាន់បរិសុទ្ធក្រៃ មានដល់តថាគតដោយពិតត្រឹមណា ។

នេវតាវាហំ ភិក្ខវេ សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធឹ អភិសម្ពុទ្ធោ បច្ចញ្ញាសឹ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតក៏មិនទាន់ប្ដេជ្ញាខ្លួនថាជាអ្នកត្រាស់ដឹងនូវ សម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ មិនមានការត្រាស់ឯទៀតក្រៃលែងជាង ព្រមទាំងទេវលោក មារលោក ព្រហ្មលោក ក្នុងពួកសត្វ ព្រមទាំងសមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងទេវតា និងមនុស្សក្រើមនោះឯង ។

យតោ ច ខោ មេ ភិក្ខវេ ឥមេសុ ចតូសុ អរិយសច្ចេសុ ឯវំ តិបរិវដ្ដំ ទ្វាទសាការំ យថាភូតំ ញាណទស្សនំ សុវិសុទ្ធំ អហោសិ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ញាណដែលឃើញ អរិយសច្ច ថាមានបរិវដ្ដ ៣ មានអាការ ១២ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុង អរិយសច្ច ទាំងឡាយ ៤ នេះ ដូច្នេះបរិសុទ្ធល្អ មានដល់តថាគតកាលណាហើយ ។

អថាហំ ភិក្ខវេ សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធឹ អភិសម្ពុទ្ធោ បច្ចញ្ញាសឹ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតក៏ប្តេជ្ញាខ្លួនថា ជាអ្នកត្រាស់ដឹងនូវសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ មិនមានការត្រាស់ដឹងឯទៀតក្រៃលែងជាងក្នុងលោក ព្រមទាំងទេវលោក មារលោក ព្រហ្មលោក ក្នុងពួកសត្វព្រមទាំងសមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងទេវតា និងមនុស្ស ក្នុងកាលនោះឯង ។

ញាណញ្ច បន មេ ទស្សនំ ឧទបាទិ អកុប្បា មេ វិមុត្តិ អយមន្តិមា ជាតិ នត្ថិទានិ បុនព្ភវោតិ ។

ក៏បញ្ញាដែលដឹងច្បាស់ បានកើតឡើងហើយដល់តថាគតដូច្នេះថា សេចក្តីរួចដោយវិសេសរបស់តថាគត មិនប្រែត្រឡប់កម្រើកទៀតឡើយ ជាតិនេះក៏ជាទីបំផុតត្រឹមនេះហើយ ឥឡូវនេះ ភពថ្មី គឺការត្រឡប់កើតទៀតក៏មិនមានឡើយ ។

ឥទមវោច ភគវា

លុះព្រះដ៏មានព្រះភាគទេសនា ព្រះធម្មចក្កប្បវត្តនសូត្រនេះចប់ហើយ ។

អត្តមនា បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខូ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ ។

បញ្ចវគ្គិយភិក្ខុ ទាំងឡាយ ក៏ត្រេកអររីករាយនឹងភាសិតរបស់ព្រះដ៏មានព្រះភាគពន់ពេកណាស់ ។

ឥមស្មិញ្ច បន វេយ្យាករណស្មឹ ភញ្ញមានេ អាយស្មតោ កោណ្ឌញ្ញស្ស វិរជំ វីតមលំ ធម្មចក្ខុំ ឧទបាទិ ។

នាកាលវេយ្យាករណ៍ គឺព្រះសូត្រដែលមិនមានគាថានេះ គឺព្រះដ៏មានព្រះភាគត្រាស់ទេសនាហើយ ធម្មចក្ខុ គឺ សោតាបត្តិមគ្គ ដ៏ប្រាសចាកធូលីគឺរាគ ប្រាសចាកមន្ទិលអកុសលកើតឡើងហើយ ដល់ព្រះកោណ្ឌញ្ញ ដ៏មានអាយុ ។

យំ កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ អកុសលធម៌ឯណាមួយ ដែលមានសភាវៈកកើតឡើង អកុសលនោះ ក៏រលត់ទាំងអស់ទៅ ។

បវត្តិតេ ច ភគវតា ធម្មចក្កេ នាកាលព្រះ ធម្មចក្កប្បវត្តនសូត្រ គឺព្រះដ៏មានព្រះភាគត្រាស់ទេសនាចប់ហើយ ។

ភុម្មា ទេវា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ ឯតម្ភគវតា ពារាណសិយំ ឥសិបតនេ មិគទាយេ អនុត្តរំ ធម្មចក្កំ បវត្តិតំ អប្បដិវត្តិយំ សមណេន វា ព្រាហ្មណេន វា ទេវេន វា មារេន វា ព្រហ្មុនា វា កេនចិ វា លោកស្មិន្តិ ។

ភូមិទេវតាទាំងឡាយ ក៏ញុំាងសម្លេងឲ្យលាន់ឮឡើងទៅដូច្នេះថា ចក្រ គឺធម៌នេះ នឹងកេចក្រឯណាមួយឲ្យក្រៃលែងជាងគ្មាន គឺសមណៈក្តី ព្រាហ្មណ៍ក្តី ទេវតាក្តី មារក្តី ព្រហ្មក្តី អ្នកឯណា ៗ ក្តី ក្នុងលោកនឹងសម្តែងពុំបានឡើយ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ព្រះអង្គត្រាស់ទេសនាហើយ ក្នុង ឥសិបតនមិគទាយវន ជិតក្រុងពារាណសី ។

កុម្ភាណំ ទេវានំ សទ្ទំ សុត្វា ចាតុមហារាជិកា ទេវា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ ។

ចាតុមហារាជិកា ទេវតាទាំងឡាយ បានឮសម្លេងនៃកុមទេវតាទាំងឡាយហើយ ក៏ញុំាងសម្លេង ឲ្យលាន់ឮឡើងទៅ ដោយសេចក្តីសរសើរដូចគ្នា ។

ចាតុមហារាជិកានំ ទេវានំ សទ្ទំ សុត្វា តាវតឹសា-ទេវា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ ។

តាវតិង្សទេវតាទាំងឡាយ បានឮសម្លេងនៃចាតុមហារាជិកាទេវតាទាំងឡាយហើយ ក៏ញុំាងឲ្យលាន់ឮឡើងទៅ ដោយសេចក្តីសរសើរដូចគ្នា ។

តាវតឹសានំ ទេវានំ សទ្ទំ សុត្វា យាមា ទេវា សទ្ទ-មនុស្សាវេសុំ ។

យាមាទេវតាទាំងឡាយ បានឮសម្លេងតាវតិង្សទេវតាទាំងឡាយហើយ ក៏ញុំាងសម្លេងឲ្យលាន់ឮឡើងទៅ ដោយសេចក្តីសរសើរដូចគ្នា ។

យាមានំ ទេវានំ សទ្ទំ សុត្វា តុសិតា ទេវា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ ។

តុសិតទេវតាទាំងឡាយ បានឮសម្លេង យាមាទេវតាទាំងឡាយហើយ ក៏ញុំាងសម្លេង ឲ្យលាន់ឮឡើងទៅ ដោយសេចក្តីសរសើរដូចគ្នា ។

តុសិតានំ ទេវានំ សទ្ទំ សុត្វា និម្មានរតី ទេវា សទ្ទ-មនុស្សាវេសុំ ។

និម្មានរតី ទេវតាទាំងឡាយ បានឮសម្លេងតុសិតទេវតាទាំងឡាយហើយ ក៏ញុំាងសម្លេងឲ្យលាន់ឮឡើងទៅ ដោយសេចក្ដីសរសើរដូចគ្នា ។

និម្មានរតីនំ ទេវានំ សទ្ទំ សុត្វា បរនិម្មិតវសវត្តី ទេវា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ ។

បរនិម្មិតវសវត្តី ទេវតាទាំងឡាយ បានឮសម្លេងនិម្មានរតីទេវតាទាំងឡាយហើយ ក៏ញុំាងសម្លេងឲ្យលាន់ឮឡើងទៅ ដោយសេចក្ដីសរសើរដូចគ្នា ។

បរនិម្មិតវសវត្តីនំ ទេវានំ សទ្ទំ សុត្វា ព្រហ្មបារិស-ជ្ជា ទេវា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ ។

ព្រហ្មបារិសជ្ជាទេវតាទាំងឡាយ បានស្ដាប់សម្លេង បរនិម្មិតវសវត្តីទេវតាទាំងឡាយហើយ ក៏ញុំាងសម្លេង ឲ្យលាន់ឮឡើងទៅ ដោយសេចក្ដីសរសើរដូចគ្នា ។

ព្រហ្មបារិសជ្ជានំ ទេវានំ សទ្ទំ សុត្វា ព្រហ្មបុរោហិតា ទេវា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ ។

ព្រហ្មបុរោហិតាទេវតាទាំងឡាយ បានឮសម្លេងព្រហ្មបារិសជ្ជាទេវតាទាំងឡាយហើយ ក៏ញុំាងសម្លេងឲ្យលាន់ឮឡើងទៅ ដោយសេចក្ដីសរសើរដូចគ្នា ។

ព្រហ្មបុរោហិតានំ ទេវានំ សទ្ទំ សុត្វា មហាព្រហ្មា- ទេវា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ ។

មហាព្រហ្មាទេវតាទាំងឡាយ បានឮសម្លេងព្រហ្មបុរោហិតាទេវតាទាំងឡាយហើយ ក៏ញុំាងសម្លេងឲ្យលាន់ឮឡើងទៅ ដោយសេចក្ដីសរសើរដូចគ្នា ។

មហាព្រហ្មានំ ទេវានំ សទ្ទំ សុត្វា បរិត្តាភា ទេវា សទ្ទ- មនុស្សាវេសុំ ។

បរិត្តាភាទេវតាទាំងឡាយ បានឮសម្លេង មហាព្រហ្មាទេវតាទាំងឡាយហើយ ក៏ញុំាងសម្លេងឲ្យលាន់ឮឡើងទៅ ដោយសេចក្ដីសរសើរដូចគ្នា ។

បរិត្តាភានំ ទេវានំ សទ្ទំ សុត្វា អប្បមាណាភា ទេវា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ ។

អប្បមាណាភាទេវតាទាំងឡាយ បានឮសម្លេងបរិត្តាភាទេវតាទាំងឡាយហើយ ក៏ញុំាងសម្លេងឲ្យលាន់ឮឡើងទៅ ដោយសេចក្ដីសរសើរដូចគ្នា ។

អប្បមាណាភានំទេវានំសទ្ទំសុត្វា អាភស្សរាទេវា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ ។

អាភស្សរាទេវតាទាំងឡាយ បានឮសំឡេង អប្បមាណាភាទេវតាទាំងឡាយហើយ ក៏ញ៉ាំងសំឡេងឲ្យលាន់ឮឡើងទៅ ដោយសេចក្ដីសរសើរដូចគ្នា ។

អាភស្សរានំសទ្ទំសុត្វា បរិត្តសុភាទេវា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ ។

បរិត្តសុភាទេវតាទាំងឡាយ បានឮសំឡេង អាភស្សរាទេវតាទាំងឡាយហើយ ក៏ញ៉ាំងសំឡេងឲ្យលាន់ឮឡើងទៅ ដោយសេចក្ដីសរសើរដូចគ្នា ។

បរិត្តសុភានំទេវានំសទ្ទំសុត្វា អប្បមាណសុភាទេវា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ ។

អប្បមាណសុភាទេវតាទាំងឡាយ បានឮសំឡេងបរិត្តសុភាទេវតាទាំងឡាយហើយ ក៏ញ៉ាំងសំឡេងឲ្យលាន់ឮឡើងទៅ ដោយសេចក្ដីសរសើរដូចគ្នា ។

អបមាណសុភានំទេវានំសទ្ទំសុត្វា សុភកិណ្ហកាទេវា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ ។

សុកកិណ្ហទេវតាទាំងឡាយ បានឮសម្លេងអប្បមាណសុភាទេវតាទាំងឡាយហើយ ក៏ញុំាងសម្លេងឲ្យលាន់ឮឡើងទៅ ដោយសេចក្ដីសរសើរដូចគ្នា ។

សុភកិណ្ហាគាន់នេភាន់សន្ទុំសុត្វា វេហប្ផលានេក សន្ទមនុស្សាវេសុំ ។

វេហប្ផលាទេវតាទាំងឡាយ បានឮសម្លេងសុភកិណ្ហកាទេវតាទាំងឡាយហើយ ក៏ញុំាងសម្លេងឲ្យលាន់ឮឡើងទៅ ដោយសេចក្ដីសរសើរដូចគ្នា ។

វេហាប្ផលានំនេភានំសទ្ទំសុត្វា អវិហានេកា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ ។

អវិហាទេវតាទាំងឡាយ បានឮសម្លេង វេហប្ផលាទេវតាទាំងឡាយហើយ ក៏ញុំាងសម្លេង ឲ្យលាន់ឮឡើងទៅ ដោយសេចក្ដីសរសើរដូចគ្នា ។

អវិហានំនេភានំសទ្ទំសុត្វា អត្តប្បានេកា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ ។

អត្តប្បាទេវតាទាំងឡាយ បានឮសម្លេងអវិហាទេវតាទាំងឡាយហើយ ក៏ញុំាងសម្លេងឲ្យលាន់ឮឡើងទៅ ដោយសេចក្ដីសរសើរដូចគ្នា ។

អត្តប្បានំ ទេវានំ សទ្ទំ សុត្វា សុទស្សា ទេវា សទ្ទម-នុស្សាវេសុំ ។

សុទស្សាទេវតាទាំងឡាយ បានឮសម្លេងអត្តប្បាទេវតាទាំងឡាយ ហើយ ក៏ញុំាងសម្លេងឲ្យឮឡើងទៅ ដោយសេចក្តីសរសើរដូចគ្នា ។

សុទស្សានំ ទេវានំ សទ្ទំ សុត្វា សុទស្សី ទេវា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ ។

សុទស្សីទេវតាទាំងឡាយ បានឮសម្លេងសុទស្សាទេវតាទាំងឡាយ ហើយ ក៏ញុំាងសម្លេងឲ្យឮឡើងទៅ ដោយសេចក្តីសរសើរដូចគ្នា ។

សុទស្សីនំ ទេវានំ សទ្ទំ សុត្វា អកនិដ្ឋកា ទេវា សទ្ទមនុស្សាវេសុំ ឯតម្ភគវតា ពារាណសិយំ ឥសិបតនេ មិគទាយេ អនុត្តរំ ធម្មចក្កំ បវត្តិតំ អប្បដិវត្តិយំ សម-ណេន វា ព្រាហ្មណេន វា ទេវេន វា មារេន វា កេនចិ វា លោកស្មិន្តិ ។

អកនិដ្ឋកាទេវតាទាំងឡាយ បានឮសម្លេងសុទស្សីទេវតាទាំងឡាយ ហើយ ក៏ញុំាងសម្លេងឲ្យឮឡើងទៅដូច្នេះថា ចក្រ គឺធម៌នេះនឹងរកចក្រណាមួយឲ្យក្រៃលែងជាងគ្មាន គឺសមណក្តី ព្រាហ្មណ៍ក្តី ទេវតាក្តី មារក្តី អ្នកណា ៗ ក្តី ក្នុងលោកនឹងសម្តែងពុំបានឡើយ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ព្រះ

អង្គត្រាស់ទេសនាហើយ ក្នុងឥសិបតនមិគទាយវន ជិតក្រុងពារាណសី ។

ឥតិហ តេន ខណេន តេន មុហុត្តេន យាវព្រហ្មលោ-
កា សទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆិ ។

សម្លេងសាធុការឮឡើងទៅ ដរាបដល់ព្រហ្មលោក ក្នុងមួយខណៈ មួយស្របក់នោះ ដោយអាការលាន់ឮត ៗ គ្នាដូច្នេះ ។

អយញ្ច ទសសហស្សី លោកធាតុ សំកម្បិ
សម្បកម្បិ សម្បវេធិ ។

មួយម៉ឺនលោកធាតុនេះ ក៏កក្រើកញាប់ញ័រទាំងខាងលើខាងក្រោម និងញាប់ញ័រក្នុងទិសទាំងពួង ។

អប្បមាណោ ច ឱឡារោ ឱភាសោ លោកេ បាតុរ-
ហោសិ អតិក្កម្ម ទេវានុភាវន្តិ ។

រស្មីដ៏រុងរឿងក្រៃពេក ទំហំប្រមាណមិនបាន កន្លងលើសទេវានុភាព នៃទេវតាទាំងឡាយ ក៏កើតឡើងប្រាកដហើយ ក្នុងឱកាសលោកនេះ ។

អថខោ ភគវា ឧទានំ ឧទានេសិ អញ្ញាសិ វត ភោ កោ-
ណ្ឌញ្ញោ អញ្ញាសិ វត ភោ កោណ្ឌញ្ញោ ។

ក្នុងលំដាប់នោះព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់បន្លឺនូវឧទានវាចាថា ម្នាលអ្នកដ៏ចំរើន កោណ្ឌញ្ញព្រាហ្មណ៍គេបានចេះដឹងហើយហ្ន៎ ម្នាលអ្នកដ៏ចំរើនកោណ្ឌញ្ញព្រាហ្មណ៍គេបានចេះដឹងហើយហ្ន៎ ។

ឥតិហិទំ អាយស្មតោ កោណ្ឌញ្ញស្ស អញ្ញាកោណ្ឌញ្ញោ ត្វេវ នាមំ អហោសីតិ ។

ព្រោះហេតុនេះឯង បានជាពាក្យថា អញ្ញាកោណ្ឌញ្ញ ជាប់មក ជាឈ្មោះនៃព្រះកោណ្ឌញ្ញដ៏មានអាយុ ។

ធម្មចក្កប្បវត្តនសុត្តំ និដ្ឋិតំ

ព្រះធម្មចក្កប្បវត្តនសូត្រចប់បរិបូណ៌តែប៉ុណ្ណោះហោង

សេចក្ដីពណ៌នា

តាមគោលខ្លះក្នុងសេចក្ដីអធិប្បាយរបស់លោក **លី-ហ៊ីណូត៍**

ដែលមានសារបានថា

អំពីក្បាច់អលង្ការក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីន

ម៉ាដឹមអាហ៊ែល ការប៉ឺឡែស ពណ៌នាប្រារព្ធ

ក្រុមការ **ជុំ-ម៉ៅ** ប្រែចេញជាភាសាខ្មែរ

លោកលី-ហ៊ីណូត៍ ទើបនឹងតែងសេចក្ដី ១ ដាក់ពោះពុម្ពក្នុងទស្សនាវដ្ដីបារាំងសែស ១ ខ្យ សេចក្ដីនោះនឹងមានប្រយោជន៍ជាប្រាកដ ដល់អស់លោកអ្នក ដែលជាអ្នកមើលទស្សនាវដ្ដីកម្ពុជសុរិយាជាច្រើននាក់ ឯសេចក្ដីដែលលោកចាប់ប្រារព្ធផ្ដើមឡើងនោះ លោកធ្វើជាបុច្ឆាថាដូច្នេះ ៖

តើប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីននេះ មានបំណាច់អ្វីចូលក្នុងរឿងការនៃក្បាច់អលង្ការក្នុងប្រទេសអាស៊ីដែរឬអ្វី ៗ ជាមុននឹងវិសជ្ជនាតាមពាក្យចោទនេះ លោក លី-ហ៊ីណូត៍ តាំងអធិប្បាយដោយត្រួស ៗ អំពីប្រទេសនានាក្នុងតំបន់ឥណ្ឌូស៊ីនបារាំងសែស ជាក្រោយដែលសរសេរអំពីស្រុកអណ្ណាម ដែលជាស្រុកធ្វើត្រាប់តាមបែបភាពស្រុកចិនគ្រប់សណ្ឋាន នោះលោកតាំងចាប់និយាយពីស្រុកខ្មែរថាដូច្នេះ ៖

ប្រសិនបើយើងត្រឡប់ទៅរិះគិតអំពីប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីនក្នុងជាន់ក្ដឹង

វិញ នោះឃើញថាមានសេចក្តីទាស់ជាធំណាស់ គឺអំពីសេចក្តីឯករាជ្យនៃនគរនិងដើមកំណើតក្បាច់អលង្ការ ។

ជាដើម គឺស្រុកឥណ្ឌាមិនដែលផ្សាយអំណាចក្រស័ត្រ ឬផ្សាយព្រះរាជអាណាខេត្តទៅលើប្រទេសណា ១ សោះ ក្នុងតំបន់ប្រជាយជំត្រង់នេះ ជាសេចក្តីដែលប្រាកដ ពិតមែនតែមានសេក្តីងងឹតមកដណ្តប់ បំបាត់រឿងក៏ដើម អំពីដែលស្រុកឥណ្ឌាផ្សាយព្រះរាជអាណាខេត្តនោះ ឯកស្តុតាងតែ ១ ដែលសល់នៅដល់នៅសព្វថ្ងៃ ហើយដែលនឹងទុកជាដំណឹងពិតមានអំពីការផ្សេង ៗ ដែលពិតរបស់ស្រុក ដែលនៅក្នុងតំបន់ទន្លេមេគង្គជាមុនស្រុកខ្មែរទៅទៀត គឺជាស្រុកដែលមានឈ្មោះក្នុងសៀវភៅចិនហៅថាស្រុកហ្វូណន សេចក្តីទាំងប៉ុន្មានក្នុងសៀវភៅនោះ មានអធិប្បាយអំពីរឿងក៏វែរម្យករបស់ស្រុកផង គឺតាមរឿងនោះមាននិយាយថា អ្នកដែលនាំនូវសេចក្តីសុីវិឡៃ មកផ្សាយក្នុងស្រុកហ្វូណន ហើយធ្វើស្តេចដំបូងលើស្រុកនេះ គឺជាព្រាហ្មណ៍១រូប ឈ្មោះថា កៅណ្ឌិណ្យ ឬកោណ្ឌញ្ញ ដែលទេវតាប្រើឲ្យយកធ្នូដ៏មានឫទ្ធិ មកបង្ក្រាបមនុស្សជាតិក្នុងស្រុកនេះ ហើយបានយកស្តេចក្សត្រីធ្វើជាអគ្គមហេសី ព្រមទាំងបង្ហាត់បង្រៀនអ្នកស្រុកឲ្យចេះស្លៀកដណ្តប់សំពត់ ដែលគេប្រើនៅស្រុកក្លិង្គ ក្នុងជាន់នោះសេចក្តីសុីវិឡៃរបស់ប្រទេសឥណ្ឌា ចូលមកផ្សាយជាដំបូងនោះ ប្រហែលជាក្នុងរវាងដើមគ្រិស្តសករាជ ។

ប្រទេសហ្វូណន នៅជុំច្រើនដកបដល់មកឆ្នាំ ៦០០ ក្នុងពេលដែលស្រុកនេះកំពុងមានឥទ្ធិឫទ្ធិនោះ ផែនដីជាន់នោះធំទូលាយណាស់ គឺកប់បញ្ចូលទាំងស្រុកខ្មែរ, ស្រុកសៀម, ស្រុកលាវ, ស្រុកកូសាំងស៊ីន, និងជ្រោយរបស់ជ្វា ១ ចំណែកទៀតផង ស្រុកហ្វូណនជាប្រទេសដ៏ធំទូលាយណាស់ ធំជាងស្រុកខ្មែរក្នុងជាន់កណ្ដាលទៅទៀត ក្នុងជាន់នោះគេចេះធ្វើច្បាប់អលង្ការ ដោយឈើ និងដោយដែកមានរូបធ្វើពីសំរឹទ្ធ និងគ្រឿងប្រើប្រាស់ជាដើម មិនបាច់ឆ្ងល់ថាក្នុងជាន់នោះគេចេះធ្វើធ្លាក់ថ្មឡើយ ប៉ុន្តែមិនឃើញមានជាបែបផែនអ្វី សល់នៅឲ្យយើងឃើញថ្វីដៃដើមនោះទេ តែថាបើយើងពិចារណាតាមបែបរចនា ដែលជារបស់បុរាណក្នុងស្រុកខ្មែរ, ក្នុងស្រុកសៀម, និងទុកដំបន់ជ្រោយស្រុកជ្វានោះ យើងនឹងសន្និដ្ឋានថាស្រុកទាំង ៣ នេះ ការរចនាមានបែបនិងមានគោលដើមតែម្យ៉ាង ហើយឯគោលដើមនោះ គឺកើតនៅស្រុកហ្វូណននោះឯង ឯមកទាំងប៉ុន្មានដែលចែកចេញពីស្រុកហ្វូណនទៅនោះឃើញថាស្រុកខ្មែរនេះឯង ដែលមានសេចក្ដីចម្រើនឡើងជាងគេ ហើយដែលជាប់អង្វែងតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ឯប្រាសាទជាន់ដើម ដែលគង់ទ្រង់នៅខ្លះនោះ គេបានសាងក្នុងរវាងឆ្នាំ ៧០០ គឺប្រាសាទធម្មតាដែលបានពីឥដ្ឋ ប៉ុន្តែតាមដែលគេពិនិត្យបញ្ជាក់អំពីបែបផ្សេង ៗ ដែលកសាងតាមដោយក្បាច់ចម្លាក់ ដែលរចនាជាលំអ តាមដោយផែនទីគ្រោងក្បួន

ខ្នាតនោះ ឃើញថាក្នុងជាន់នោះមានកើតសាលារចនាយ៉ាងធំ ក្នុងក្បាច់ចម្លាក់ឃើញមានរូបដែល មានទ្រង់ទ្រាយយ៉ាងចំណាប់ជាភាពមនុស្សមែន ហើយឃើញសរសៃដែលនៅក្រោមក្នុងខ្លួន បានពិនិត្យការតាំងនេះទៅឃើញថា ក្នុងជាន់នោះក្បាច់អលង្ការមានបែបផែន ឬមានថ្នាក់ស្មើនឹងបែបផែនក្នុងជាន់ដែលគេសិក្សាក្នុងគ្រាក្រោយ គួរតែយើងយករូបទេវតាដែលមានដៃ ៤ នៅប្រាសាទដំរីក្រាប និងរូបព្រះហរិហរ ២ អង្គដែលនៅៗ មន្ទីរអាលបែរសារ៉ូនៅក្រុងភ្នំពេញ និងនៅៗមន្ទីរគីម៉េនៅស្រុកបារិស(១)ឥតជាតាងក្នុងការរចនាជាន់ដើមនោះ ឃើញយកបែបក្បួនជាច្រើនជាងការជាន់ក្រោយៗមកទៀត ឯព្រះពុទ្ធរូបនៅវត្តរំលោកជារូបដែលមានភាពនិងសណ្ឋានជាកើតមុនគេបង្អស់នោះ ឃើញថាបែបដែលកសាងនោះ គឺត្រាប់តាមសុទ្ធសាធអំពីបែបក្បួនមក ។

ការរចនាក្នុងជាន់នោះមិនសាបសូន្យនោះឡើយ គឺនៅមានសេចក្ដីចម្រើន ក្នុងរវាងកំណត់ប្រហែល ៧០០ ឆ្នាំ គឺថាតពីជាន់ដើមនោះមកមានកសាងប្រាសាទជាច្រើនណាស់ពាសពេញដីក្នុងស្រុកខ្មែរ ។

ការរចនាដែលចម្រើនជាងគេនោះ គឺការដែលសាងប្រាសាទផ្សេងៗ

១-មើលសៀវភៅលោក ហង់រិ-ប៉ារមង់ទេ អំពីក្បាច់ខ្មែរជាន់ដើម បោះពុម្ពនៅក្រុងប៉ារីសឆ្នាំ ១៩២៧ រូបលេខ ៨៤-៨៧-១១០ និងសៀវភៅលោក វិក-ទ័រ-គោលូបេហ្វ អំពីហរនៃមហាឫស្សី បោះពុម្ពនៅប៉ារិស ពីឆ្នាំ ១៩២៥ វ៉ុល ១ ទំព័រ ២៨៥ សៀវភៅទាំង ២ ក្បាលនេះ មាននៅក្នុងព្រះរាជបណ្ណាល័យកម្ពុជា ។

អំពីថ្មបាយក្រៀម ដោយក្នុងជាន់នោះគេធ្វើត្រឹមត្រូវហ្មត់ចត់តាមក្បួនខ្នាត ហើយទឹងការដែលសាងប្រាសាទឲ្យមានជាម្នាក់ៗឡើង ព្រមដោយពេនដៃដូចយ៉ាងប្រាសាទអង្គរវត្ត ដែលសាងក្នុងរវាងឆ្នាំ ១២០០ នោះ ជាការឧត្តមយ៉ាងឯកប្រកែកមិនបាន ហើយតពីជាន់អង្គរវត្តជាយូរមកទៀត គឺដល់មកក្នុងពេលដែលគេស្មានថាការរចនាខ្មែរ ប្រាសចាកបោះបង់ស្រុកខ្មែរហើយនោះ នៅឃើញមានប្រាសាទតូច១ទៀតហៅថាឥសនបុរ (បន្ទាយស្រី) ដែលគេកសាងក្នុងរវាងផុតឆ្នាំ ១៣០០ ប្រា-សាទនោះមានក្បាច់ចម្លាក់ប្រកបដោយសណ្ឋានថ្មីៗ ជាច្រើនយ៉ាង ដូចជាពងមុខ, ទឹកមុខ និងអាការដៃជើង លុះដល់មកកាលក័ត្តប្រែ ដែលជាទីនាំឲ្យបាត់ឲ្យបោះបង់ការដ៏ប្រសើរចេញ នោះស្រុកខ្មែរក៏មានការរចនាសម្រាប់ស្រុកម្យ៉ាងទៀត ដែលមានបែបផែនថ្មី ហើយដែលបានចម្រើនជាថ្មីឡើងដែរ ។

រួចពីនោះមក លោក ល្វី ហ្វី ណូត៍ អធិប្បាយអំពីស្រុកចម្ប៉ាទឹងស្រុកលាវតទៅទៀត ហើយជាមុននឹងដល់ទៅសេចក្តីបញ្ចប់ ដែលលោកអធិប្បាយត្រួសៗអំពីការរចនារបស់ប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីននោះ លោកបានពណ៌នាក្នុងចំពូក ១ យ៉ាងខ្លី អំពីភាពសណ្ឋានសព្វថ្ងៃនៃក្បាច់រចនាក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីន ។

ឯសេចក្តីដែលជាមានប្រយោជន៍ដល់យើងនោះ គឺសេចក្តីដែលលោក

អធិប្បាយអំពីស្រុកខ្មែរ លោកបានពិនិត្យឃើញថាជាតិខ្មែរមិនបាត់អស់សេចក្ដីប៉ិនប្រសប់ សេចក្ដីចំណានក្នុងការរចនាឡើយ ហើយថាដោយបានតាំងបង្កើតសាលារចនាខ្មែរឡើង ក៏ជាតិខ្មែរបានចម្រើនថ្កុំថ្កើងឡើងក្នុងក្បាច់អលង្ការ ប៉ុន្តែជាការគួរឲ្យស្ដាយ ឬជាការឥតក័ព្វណាស់ ដែលបានពិនិត្យឃើញអស់ទាំងវត្តចាស់ៗ ដែលបានសាងពីដើមមកឬវត្តថ្មីដែលទើបនឹងសាង នោះធ្វើបំពានឲ្យខូចអន្តរាយ ដល់ការរចនាក្នុងស្រុកខ្មែរជាច្រើន ដែលសុទ្ធតែជារឿងរ៉ាវក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ហើយនៅវេលាដែលយើងដើរមើលរបៀបវត្តនានា ក្នុងស្រុកខ្មែរ យើងបានពិនិត្យឃើញដូច្នេះដែរ ។

គួរឲ្យមានសេចក្ដីស្ដាយជាអនេក ដែលបានឃើញសេចក្ដីខំប្រឹងដែលបានឃើញចេតនាជាកុសល និងចំនួនប្រាក់ចេញចាយទៅ ដើម្បីទៅជួសជុលប្រាសាទបុរាណដែលនៅក្នុងកំផែង ឬក៏ដញ្ជូនយកថ្មបុរាណទៅកសាងជាព្រះវិហារថ្មី ១ ឡើង ឬម្យ៉ាងទៀតកសាងព្រះវិហារ ១ ថ្មីដោយស៊ីម៉ង់ត៍ ឥតរិះគិតដល់ក្បាច់អលង្ការ ។

ដែលជាខ្លឹមសារនោះ ត្រូវឲ្យជាតិខ្មែរទាំងអ្នកបួសទាំងគ្រហស្ថយល់ច្បាស់ប្រាកដក្នុងវេលានេះថាជាកិច្ចដ៏ធំ ១ ក្នុងសាសនា ដែលទទួលកោតខ្លាចដល់ប្រាសាទបុរាណ គឺថាបើបុរាណស្ថានណា មានភាពសណ្ឋានយ៉ាងដូចម្ដេច ត្រូវបណ្ដោយឲ្យនៅ តាមបែបយ៉ាងនោះ ការដែលយក

ស៊ីម៉ង់ត៍ទៅប៉ះ ឬទៅជួសជុលផ្លាស់ភាពផ្សេងទៅវិញ នោះមានទោសធ្ងន់ប្រហែលគ្នានឹងបំពានឬបំបាក់លំអៀងព្រះពុទ្ធដីកាដូច្នោះដែរ ។

ត្រូវហាមកុំឲ្យអ្នកឯណាទៅធ្វើ ឲ្យបាក់បែកក្បាច់រលេចរបស់បុរាណ ត្រូវឲ្យថ្ម ១ដុំ ឬឥដ្ឋ ១ដុំ នៅទីនៅកន្លែងចាស់ជាដរាប នេះហើយជាកិច្ចធុរៈ ដ៏ឧត្តមរបស់ជនដែលនៅជិតប្រាសាទបុរាណ ។

បានជាយើងទទូចនិយាយត្រង់កន្លែងនេះ ព្រោះថាមិនត្រូវជាតិខ្មែរក្ចេបកេរ្តិ៍របស់គោត្រខ្លួន ដោយហេតុនេះចំពោះទីផ្លូវធម៌ មិនត្រូវធ្វើឲ្យប្រែប្រួល ឬបង្ហិនបំផ្លាញបុរាណស្ថានទាំងនោះឡើយ ។

ឯកិរិយាដែលសាងសាលា ឬសាងវិហារ ជិតជឹតមិនទុកប្រឡោះឲ្យឃ្លាតឆ្ងាយជុំវិញប្រាសាទបុរាណ នោះមានទោសប្រហែលគ្នានឹងមិនកោតខ្លាច ដល់គំនិតស្មារតីនៃដីតា-ដីដូនរបស់ខ្លួន តើហេតុអ្វីបានជាមានទោស ឆ្លើយថា បានជាមានទោសព្រោះការដែលសាងថ្មី ដោយស៊ីម៉ង់ត៍ពង់កំពេលនោះ ហាក់ដូចជាទៅសង្កត់របស់ដែលល្អ ជាថ្វីដៃជាងបុរាណខ្មែរទៅ ។

នៅមានការម្យ៉ាងទៀត ដែលនាំឲ្យពិបាកដល់ភ្នែកអ្នកដែលចូលទៅថ្វាយបង្គំព្រះពុទ្ធរូបក្នុងព្រះវិហារនីមួយ ៗ គឺដែលឃើញទីអាសនៈមានរចនាតាំងដោយគ្រឿងផ្សេង ៗ នោះឯងមានមនុស្សជាច្រើនគិតថា ដែលទីងថែទាំវត្តអារាម ព្រះវិហារសីមាកុដិឲ្យបានស្អាតនោះ ត្រូវឲ្យមានប្រាក់

ច្រើនទើបធ្វើបាន ដែលយល់យ៉ាងដូច្នេះ នេះពេញជាខុសទទេសោះ ដែលត្រូវធ្វើជាដើមនោះត្រូវធ្វើឲ្យស្អាត ហើយឲ្យជារបស់ធម្មតាប៉ុណ្ណោះ មិនត្រូវធ្វើដូចម្តេចទៅទៀតឡើយ ។

តើគេប្រទះឃើញអ្វីខ្លះ នៅលើទីអាសនៈក្បែរព្រះពុទ្ធរូបផ្សេងៗ ។ គឺ ឃើញគំនរផ្កាដែលធ្វើដោយក្រដាសជាប់ធូលីពាសពេញ ឃើញវត្ថុផ្សេងៗ ដែលធ្វើដោយបាន ផ្ញើមកអំពីប្រទេសអឺរ៉ុប ឃើញចង្កៀងស្ពាន់ដែលធ្វើជាបែបភាពមានរូបផ្សេងៗ ឃើញឆ័ត្រដែលគេធ្វើសម្រាប់បាំង រូបកូនក្រមុំជារបស់សម្រាប់ល្បែងក្មេងនៅប្រទេសអឺរ៉ុប ដែលមិនមែនជារបស់ស្អាតសមសំណាំសំនួនដូចយ៉ាងក្លស់ ដែលបើកបាំងព្រះពុទ្ធរូបខ្លះនោះឡើយ ។

ម្យ៉ាងវិញទៀតឃើញថាជាការឥតប្រយោជន៍សោះ ដែលបណ្តោយឲ្យទៀនស្រក់ដិតជាប់ទៅលើទីអាសនៈ ហើយកំទេចធូបធ្លាក់ពាសពេញទៅ ព្រមទាំងសម្បុកឬមង់ពីងពាងព័ទ្ធដេរដាសទៅក្នុងទីអាសនៈនោះ ឯទីអាសនៈដែលតាំងត្រូវនឹងទំនៀមទម្លាប់ឬត្រូវក្បួនខ្នាតនោះត្រូវតម្រៀបព្រះពុទ្ធរូបឲ្យមានរបៀបមានជួរដងត្រឹមត្រូវ ហើយយកដើមឈើរស់ដែលដាំដោយផើង យកមកតាំងឲ្យមានរបៀបរាបសា កុំឲ្យទើសទែងដល់ភ្នែក ហើយថែទាំឲ្យស្អាតល្អ នោះទើបនឹងមើលទៅឃើញ ជារបស់ថ្លៃថ្លាដ៏ប្រសើរត្រូវតាមសណ្តាប់ធ្នាប់ ព្រះពុទ្ធបវេណីពីបុរាណរៀងមក ។

អំពីសាលាបារាំងសែសនៅចុងបូព៌ាប្រទេស

ក្រុមការ ជុំ-ម៉ៅ

ប្រែពីភាសាបារាំងសែស មកជាខេមរភាសា

ប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីនមិនមែនជាស្រុកថ្មីទេ គឺជាស្រុកដែលមានពង្សាវតារជាយូរអង្វែងណាស់មកហើយ ដូចមានគម្ពីរដីកាផ្សេងៗ នៅក្នុងហោត្រ័យជាតាងស្រាប់ មួយអន្លើនឹងសិលាចារឹកនៃប្រាសាទទាំងឡាយ និងសសរថ្មបុរាណដែលនៅឈរសព្វថ្ងៃនៅឡើយ ឬដែលកប់បាត់នៅក្រោមជញ្ជាំងដែលទ្រុឌទ្រោមទៅ ដោយអំណាចចារឹកនិងអក្សរទាំងនេះ ទើបពង្សាវតារបុរាណបានទុកស្នាមជាឲ្យយើងដឹងអំពីជាតិផ្សេងៗ និងភាសាដែលមាននៅក្នុងស្រុកនោះ ហើយចបដែលកាប់គាស់បានប្រទះជាញយៗនៅក្នុងដី គ្រឿងប្រដាប់បុរាណពីថ្មស្អាត គ្រឿងតែងកាយពីខ្យង និងគ្រឿងប្រដាប់ចម្លែកៗ ពីស្ពាន់ ដែលជាសំអាងនាំឲ្យដឹងសេចក្ដីស៊ីវិល្យក្នុងជាន់ដំបូង ប៉ុន្តែរបស់ដែលប៉ះពាល់ដល់ភ្នែកជាងគេនោះ គឺប្រាសាទបុរាណដែលមានចំនួនជាច្រើនរចនាដោយចម្លាក់ដ៏វិចិត្រ គួរជាទីកោតជាទីស្រឡាញ់រាប់អាន ដែលមាននៅលើដីបុរាណនោះ ហើយមានប្រាសាទបុរាណខ្លះ ក្នុងពួកនោះល្អឆើតជាងគេទាំងអស់ ក្នុងទ្វីបអាស៊ី វេលាដែលបានមកកាន់កាប់ទំនុកបំរុងស្រុកឥណ្ឌូស៊ីននោះ ក្រុងបារាំងសែសទទួលបន្ទុកថែទាំនូវរបស់ទាំងនេះ មិនឲ្យអន្តរាយឡើយ ដែលក្រុង

បារាំងសែសបានមកតាំងនៅជាដំបូងនោះ កិច្ចទាំងឡាយនេះ ក៏បាន
សម្រេចធ្វើឡើងបានតាមពួកមិស្សនមួយក្រុម គឺឪជាតិដឹឡាគ្រេ និង
ហ្វ្រង់ស៊ីតារទីញ, ល្វីដឹឡាពារត៍, អេបែនអេម៉ូឌីញ, អូគុស្តប៉ាវី ទៅ
ធ្វើការបានចម្រើនដំប្រសើរក្នុងកិច្ចពិនិត្យនូវផែនដី ប៉ុន្តែពួកមិស្សនតែ
ប៉ុណ្ណោះ ដែលបានតាំងបង្កើតក្នុងជាន់នោះ មិនទាន់ជួនល្មមនៅឡើយ
ដោយការដែលរិះរកតាមក្បួនខ្នាត សេចក្តីសិក្សាយ៉ាងជ្រៅនៃពង្សាវ-
តារនិងការដែលរក្សានៃប្រាសាទបុរាណនោះ ត្រូវការឱ្យមានតាំងបង្កើត
ជាក្រសួង ១ ជាប់ជាអចិន្ត្រៃយ៍ ដោយហេតុទាំងនេះហើយ ទើបបាន
តាំងបង្កើតសាលាបារាំងសែសនៅចុងបូព៌ាប្រទេស ។

អំពីសាងសាលា

សាលានេះ បានតាំងបង្កើតឡើងដោយប្រកាសអារេតេ១ច្បាប់ ពី
លោកគូវែរណើរ ហ្សេណេរ៉ាល ប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីន នាមប៉ូលឌូមែរ ចុះ
ថ្ងៃ ១៥ ដេសម ឆ្នាំ ១៨៩៨ ក្នុងវេលានោះសាលានេះមាននាមថា សា-
លាពិនិត្យក្បាច់អលង្ការ ក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីន លុះ ១ ឆ្នាំ តពីនោះមក
ដើម្បីនឹងរាតមុខក្រសួងសិក្សាឱ្យធំទូលាយទៅទៀតនោះ បានឱ្យនាម
សាលាដូចសព្វថ្ងៃនេះ ហៅថា សាលាបារាំងសែសនៅចុងបូព៌ាប្រទេស
(ប្រកាសអារេតេ ចុះថ្ងៃ ២០ ខែ យ៉ាំងវីយេរ ឆ្នាំ ១៩២០) ។

មុខក្រសួងជាដាច់ខាត របស់សាលានេះ បានសម្រេចដោយប្រកាសដេក្រេលោកប្រេស៊ីដង់ ដឺឡារេពុប្លិក ចុះថ្ងៃ ២៦ ហ្វេវ្រីយេ ឆ្នាំ ១៩០១ ក្រោយទៀតមានប្រកាសដេក្រេ ១ ច្បាប់ ចុះថ្ងៃ ៣ ខែអាវ្រិល ឆ្នាំ ១៩២០ ចេញបញ្ញត្តិតាមសេចក្ដីពតិមានពីលោក អាល់បែរសារ៉ូ ជាសេនាបតីក្រសួងស្រុកចំណុះ នឹងដោយសេចក្ដីយល់ព្រមពីលោក គូវែរណើរ ហ្សេណេរ៉ាល ឲ្យប្រគល់នូវអត្តភាពដោយសន្ធតមកសាលានេះ ចាប់តាំងពីថ្ងៃ ១ យ៉ាំងវីយេ ឆ្នាំ ១៩២១ តមក ។

អំពីលំនៅរបស់សាលា

នៅវេលាដែលបង្កើតសាលានោះ ទីប្រជុំកិច្ចការធំក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ិននៅឯក្រុងព្រៃនគរនៅឡើយទេ នៅទីនោះហើយដែលគេបានតាំងហោសៀវភៅនិងសារមន្ទីរ ប៉ុន្តែដល់មកក្នុងឆ្នាំ ១៩០១ ទីប្រជុំកិច្ចការធំក៏ផ្លាស់ទៅតាំងឯក្រុងហាណូយវិញ ហើយឯសាលាបារាំងសែសនៅចុងបូព៌ាប្រទេស ក៏ផ្លាស់ទៅតាមក្រសួងកិច្ចការឯទៀតដែរ ឯមន្ទីរដែលមានរចនាដោយថ្ម ហើយដែលនឹងរើរុះទៅនាំឲ្យអន្តរាយនោះ បានទុកនៅឯក្រុងព្រៃនគរ បាននាំយកតែហោសៀវភៅទៅតាំងឯក្រុងហាណូយ កាលពីឆ្នាំ ១៩០២ មួយអន្លើនឹងអក្ខពារ៉ែកផ្សេងៗ ជាអក្សរចិន និងអក្សរសាសន៍ឯទៀត ពារ៉ែកទាំងប៉ុន្មាននេះបានយកទៅតាំងក្នុងគាសប្រឡងដែលបើកនៅក្នុងក្រុងនេះកាលពីថ្ងៃ ១៦ ណោវ៉ែម លុះ

ដល់បង្ហើយឈប់ប្រឡងពីថ្ងៃ ១៤ ហ្វេវ្រីយេ ឆ្នាំ ១៩០៣ របស់តាំងប៉ុន្មាននេះបានយកទៅទុកក្នុងរាំងដែលជាសារមន្ទីរ សម្រាប់សាលាសព្វថ្ងៃនេះឯង ប៉ុន្តែក្នុងកាលនោះ គេមិនទាន់ពេញចិត្តនឹងមន្ទីរនេះសោះ ព្រោះជាមន្ទីរដែលគេសម្រាប់ទុកតាំងរបស់ធម្មតាដូចជាផល ក្សេត្រាធិការ និងផលសិប្បិយការដូច្នោះ ហើយទៅយកធ្វើជាមន្ទីរសម្រាប់តាំងក្បាច់អលង្ការវិញ ទុកជារៀបចំរបស់ដោយប្រុងប្រយ័ត្នដូចម្តេច ក៏ហាក់ដូចជានៅមិនគត់មត់ឲ្យផុតអំពីសេចក្តីអន្តរាយសោះ ហើយសេចក្តីដែលសង្ស័យក្នុងចិត្តនេះមានឃើញហេតុកើតឡើងមែនមិនយូរប៉ុន្មាន កាលពីថ្ងៃ ៧ យូវាំង ឆ្នាំ ១៩០៣ មានព្យុះយ៉ាងធំពារលើក្រុងហាណូយ ធ្វើឲ្យរបើកទ្វារដែកយ៉ាងធ្ងន់ៗ ដែលបិទជ្រុងរាំងតាំងសងខាងចូលដល់ទៅខាងក្នុងដែលជាទីតម្កល់នូវគ្រឿងតាំងរបស់សាលា អក្ខពចារិកគ្រប់កាសាក៏ខូចខ្ចីអស់ គ្រឿងដែលធ្វើពីដីសក៏បាក់បែកអន្តរាយ ហើយឯរបស់ដែលគូរនឹងថ្នាំក៏រសាត់ទៅតាមខ្សែទឹកទៅ សេចក្តីពិសោធល្បងមើលដូចខាងក្រោយនេះហាក់ដូចជាស្រួលល្អ គឺគេដកយករបស់តាំងប៉ុន្មានដែលគង់សល់នៅពីក្នុងរាំងមុន ហើយយកទៅតម្កល់ទុកនៅកន្លែង ១ ដែលបានសុខជាង ។

កាលក្នុងឆ្នាំ ១៩០៤ រាជការគូវែរណឺម៉ង់ ហ្សេណេរ៉ាល់ បានធ្វើអំណោយដីមួយកន្លែងនៅជ្រុងផ្លូវការ៉ូ នឹងផ្លូវហង់រីរីវីយែរមកឲ្យសាលា

កន្លែងនោះសាលាបានកាន់កាប់ដរាបដល់សព្វថ្ងៃនេះឯង លុះដល់មកក្នុងឆ្នាំក្រោយទៀតគឺឆ្នាំ ១៩០៥ សារមន្ទីរនិងកន្លែងធ្វើកដការ បានផ្លាស់ទៅនៅជាមួយនឹងមន្ទីរធំ ដែលមានសាងគេហស្ថាន ១ ទៀតភ្ជាប់នៅទីនោះសម្រាប់លោកចាងហ្វាងសាលា ហើយគេហស្ថាន ១ ទៀតសម្រាប់អ្នកសិក្សា (កាលពីឆ្នាំ ១៩០៦) និងហាង ១ ជាក្រោយកាលពីឆ្នាំ ១៩១២ ប្រជុំគេហស្ថានទាំងប៉ុន្មាននេះ មិនទាន់ជួនល្មមដល់សាលា ដើម្បីផ្តល់នូវប្រដាប់ចេនានៅឡើយ សេចក្តីដែលខ្វះនេះបានបំពេញ ឲ្យគ្រប់ឡើងដោយប្រកាសអារេតេ ១ ច្បាប់ ចុះថ្ងៃទី ២៨ យ៉ាំងវីយេរ ឆ្នាំ ១៩០៩ ដែលបានភ្ជាប់មកសារមន្ទីរនេះទៀត គេហស្ថានសម្រាប់កដការធំ ១ នៅផ្លូវក្នុងសែសស្បេង ដែលសាលាប្រជុំស្រុកឥណ្ឌូស៊ីនបានកាន់កាប់ជាក្រោយបង្អស់ ដូចនេះហើយសាលាបារាំងសែសនៅចុងបូព៌ាប្រទេស ក៏បានតាក់តែងរៀបចំហើយជាស្រេច នៅក្នុងឆ្នាំគំរប់ទី ១០ តាំងពីកើតសាលានេះឡើង ។

អំពីតាំងបង្កើតសាលា

សាលាបារាំងសែសនៅចុងបូព៌ាប្រទេស មិនមែនជាសាលាបង្រៀនទេ គឺគ្រាន់តែជាទីសម្រាប់រៀបរកពង្សាវតារ ក្បាច់អលង្ការនិងភាសាផ្សេង ៗ នៅក្នុងឥណ្ឌូស៊ីននឹងនៅដែនខាងនា ឯទៀតក្នុងដំបន់ចុងបូព៌ាប្រទេស គឺស្រុកឥណ្ឌា, ស្រុកចិន, ស្រុកជប៉ុន និង ស្រុកឥណ្ឌូស៊ីន ។

អ្នកពេជការសម្រាប់សាលានោះ មានចាងហ្វាងម្នាក់ដែលតាំងដោយប្រកាសដេគ្រេ និងមីមជាច្រើនដែលបំពេញកិច្ចក្រសួងដោយពេលរដូវឬជាអចិន្ត្រៃយ៍ ហើយដែលតាំងដោយប្រកាសអារេតលោកគូវែរណេរហ្សេណេរ៉ាល តាមសេចក្ដីតម្រូវពីក្រុមអ័កកាដេមីដេសាំងស្រ្កិបស្យុងអេបែលឡែត្រ ។

ក្រុមអ័កកាដេមីនេះ ត្រូវត្រួតត្រាសាលានេះ ដោយវិទ្យាសាស្ត្រ ដោយមានក្រុមកុំមីស្យុង១ ក្រុមដោយឡែកទៀត ត្រូវទទួលនិងបញ្ជូនអ្នកសិក្សាដែលត្រូវប្រឡងវិជ្ជា ត្រូវធ្វើតាមលំអានការតាំងឡាយ ត្រូវជួបជុំនឹងលោកចាងហ្វាង អំពីគំនិតផ្សេង ៗ របស់ក្រុមនេះ ហើយជូនដំណឹងដល់លោកគូវែរណេរ ហ្សេណេរ៉ាល អំពីសេចក្ដីយល់ឃើញរបស់ខ្លួន ក្នុងការជាប្រយោជន៍ដល់សាលានេះ ។

ឯពួកមីម ដែលបំពេញកិច្ចក្រសួងដោយពេលរដូវនោះ កាលដើមហៅថាអ្នកសិក្សា ពួកនេះតាមធម្មតាសុទ្ធតែជាបណ្ដាសិស្ស ដែលបានសញ្ញាប័ត្រពីសាលាឧត្ដមសិក្សាមក ដែលបានហាត់រៀននូវភាសាផ្សេង ៗ សម្រាប់បូព៌ាប្រទេស ឬដែលបានហាត់រៀនក្បាច់អលង្ការ ប៉ែកខាងសាងគេហស្ថានដោយក្បួនខ្នាត ហើយដែលបានចូលកាន់ការខាងវិទ្យា-សាស្ត្រ គឺក្នុងផ្លូវដែលចេះដឹងខាងភាសា ពង្សាវតារនិងទំនៀមទម្លាប់ក្នុងបូព៌ាប្រទេស និងការដែលចេះដឹង អំពីក្បាច់អលង្ការប៉ុន្តែតាមផ្លូវច្បាប់

គ្មាននិយាយអំពីស្ថានដូចម្ដេច ដែលត្រូវឲ្យទទួលយកពួកទាំងនេះឡើយ ហើយមិនមែនកំណត់យកតែជាតិបារាំងសែសទេ គឺគេពិនិត្យតែអំពីការដែលបានធ្វើឲ្យចម្រើនដល់សាលានិងដល់វិជ្ជា ចំនួនម៉ឺមទាំងនេះ តាមលក្ខណបញ្ញត្តិថាត្រូវឲ្យមានត្រឹមតែ ៣ នាក់ ហើយម្នាក់ៗ បានតាំងតែត្រឹមកំណត់ ៩ ឆ្នាំទេ ប៉ុន្តែកំណត់នេះ នឹងចម្រើនឲ្យយូរ ១ ឆ្នាំៗ តៗទៅទៀតបាន តាមសេចក្ដីតម្រូវពីលោកចាងហ្វាង និងតាមសេចក្ដីយល់ឃើញនៃក្រុមអាកកាដេមី ។

ឯពួកម៉ឺមជាអចិន្ត្រៃយ៍ កាលដើម ដែលហៅថាជាពួកគ្រូនោះរបៀបដែលតាំងមានលំអាន ដូចជាម៉ឺមដែលបំពេញកិច្ចក្រសួងដោយកាលរដូវដែរ ប៉ុន្តែគ្មានកំណត់ឆ្នាំឡើយ ពួកម៉ឺមទាំងនេះ ត្រូវនៅក្នុងលក្ខណបញ្ញត្តិផ្សេងនៃពួកអ្នកពងការ បែបដូចនេះ អំពីឈប់សម្រាកកម្លាំង អំពីយានជំនិះនិងអំពីឈប់ទទួលស្អាន់រើត្រែក ។ល។ តាមធម្មតាបណ្ដាម៉ឺមទាំងនេះ សុទ្ធតែរើសយកខ្លួនក្នុងពួកម៉ឺម ដែលបំពេញកិច្ចក្រសួងដោយពេលរដូវ ហើយដែល មានកិត្តិនាមថាជាអ្នកពងការមានតម្លៃដ៏ខ្ពស់ ទៀតឆ្លាតក្នុងវិទ្យាសាស្ត្រ ក្នុងគ្រាសម័យដែលបានធ្វើពងការ ជាយូរឆ្នាំមកក្នុងសាលានេះ ។

ពួកម៉ឺមជាអចិន្ត្រៃយ៍ទាំងនេះ មានកន្លែងនិវេសក្នុងតំបន់ផ្សេងៗពីគ្នា ដែលជាការិនិវេសរបស់សាលា គឺតំបន់ស្រុកចិន និងស្រុកយួន១ ស្រុក

ឥណ្ឌូចិនស្រុកដែលមានប្រទេសឥណ្ឌូ ១ ស្រុកជប៉ុន ១ និងការរិះរកខាងក្បាច់អលង្ការក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូចិន ១ ចំណែកខាងក្រោយនេះ មានបង្កើតជាក្រុមរាជការផ្សេងដោយឡែក ១ ដែលមាននាមថាក្រសួងក្បាច់អលង្ការ ក្នុងក្រសួងនេះមានម៉ឺនជាអធិបៃទ្រ្យ៍ ដែលមានស័ក្តិធំម្នាក់ជានាយកដែលមានងារជាចាងហ្វាងក្រសួងក្បាច់អលង្ការ ហើយដែលមានម៉ឺនផ្សេង ៗ ទៀតនៅក្រោមបង្គាប់ បំពេញមុខក្រសួងជាអ្នកថែរក្សាប្រជុំប្រាសាទអង្គរ ឬជាអ្នកត្រួតត្រាប្រាសាទបុរាណក្នុងប្រទេសផ្សេង ៗ ក្នុងដែនឥណ្ឌូចិនបារាំងសែស ។

ក្រៅពីពួកម៉ឺនជាអធិបៃទ្រ្យ៍ និងម៉ឺនដែលបំពេញកិច្ចក្រសួងដោយកាលវេរនោះ សាលាមានភ្នាក់ងារផ្សេងទៀតនៅក្នុងស្រុកចំណុះ និងក្នុងប្រទេសក្រៅ ហៅថាអ្នកបញ្ជូនការចូល ឯងារអ្នកបញ្ជូនការចូលនោះ លោកគ្រូវ៉េរណើរ ហ៊្សរណេកើល អនុញ្ញាតឲ្យដល់បណ្ដាអ្នកដែលធ្វើកិច្ចការជាប្រយោជន៍សាលានេះដោយការរិះរក ដោយអំណោយឬដោយការទិញផ្សេងទៀត ភ្នាក់ងារនេះបំពេញកិច្ចក្រសួងបានត្រឹម ៣ ឆ្នាំ ប៉ុន្តែនឹងតាំងជាថ្មី ៣ ឆ្នាំម្តងៗតរៀងទៅទៀត បានឥតមានកំណត់ ។

ត្រូវសម្គាល់ម្យ៉ាងទៀតថា លោកគ្រូវ៉េរណើរ ហ៊្សរណេកើល បានដាក់ប្រាក់នៅក្រសួងសិក្សាធិការកាលពីឆ្នាំ ១៩១៧ ដើម្បីសាងមន្ទីរមួយក្នុងសាលាកូឡែសក្នុងក្រុងបារាំងសែស សម្រាប់តម្កល់ពង្សាវតារនិង

លំអានកាសាក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ិន ហើយរូបអ្នកដែលកាន់កាប់វត្ថុទាំងនេះត្រូវធ្វើជាអ្នកដំណាងសាលានេះ ចំពោះនឹងក្រុងបារាំងសេសផង ។

ឯអ្នកពដការជាតិអាស៊ីអាទិក ដែលធ្វើពដការក្នុងសាលានោះ មានសៀម ខ្មែរ និងជាងគំនូរ បណ្ដាពួកទាំងនេះមានខ្លះជាជាតិក្នុងស្រុកឥណ្ឌូស៊ិន ។

អំពីហោសៀវភៅ

ប្រដាប់ដែលជាខ្លឹមសារដល់ការរបស់សាលានោះ គឺហោសៀវភៅសាលានេះ ឯហោសៀវភៅនេះបានតាំងបង្កើតឲ្យមានឡើងតាំងពីវេលាដែលកើតសាលាជាដំបូង បានចម្រើនរៀងរាល់ឆ្នាំដោយទិញដោយទទួលអំណោយ ឬដោយដូរវត្ថុគ្នាទៅវិញទៅមក ឯសៀវភៅទាំងឡាយដែលចេញបោះពុម្ពដោយចំណាយប្រាក់សាលា ឬដោយជំនួយប្រាក់របស់ពដការនោះ ត្រូវធ្វើជា ២ ក្បាលទៅទុកនៅហោសៀវភៅរបស់សាលា ។

គេបានដម្រូវឲ្យរៀបចំសៀវភៅទុកដោយពួកដូចមានខាងក្រោយ ៖ សៀវភៅទាំងឡាយដែលបោះពុម្ព ឬដែលសរសេរចារឹកដោយដៃ ជារបស់ប្រទេសឥណ្ឌូស៊ិនបារាំងសេស ២ ប្រការ ទាំងឡាយដែលមាន

ប្រយោជន៍ផលនានា ប្រទេស ក្នុងចុងទិសបូព៌ា សេចក្តីជម្រាបនេះសព្វថ្ងៃ នេះបានធ្វើតាមជាច្រើនហើយ ដូចមានរបៀបរៀបរៀងខាងក្រោយនេះជា តាងស្រាប់ ។

ឯហារស្បៀងតៅនោះ មានចែកជា ៧ ម៉ែក

១- របស់ប្រទេសអឺរ៉ុប ។

២- របស់ចិន ។

៣ របស់យួន ។

៤- របស់ជប៉ុន ។

៥- ផែនទី ។

៦- តារ៉ែក.- ឯតារ៉ែកទាំងឡាយនេះ មានគ្រប់ភាសា លើកតែតារ៉ែក ចិន, យួន នឹងជប៉ុនចេញ ដែលបានបញ្ចូលគ្នាទៅក្នុងសៀវភៅផ្សេង ៗ ដែលជារបស់ពួកទាំងនេះ ក្នុង ១ ប៉ែក ៗ នោះ មានលំដាប់ ដូចមាន ខាងក្រោយ ។

តារ៉ែក ខ្មែរ { ស្ទឹករ៉ែត ២៥៦ ក្បាល ។
ក្រដាស ៦៥ –

— លាវ ។

— សៀម ។

— ថៃ ។

ចារឹក ចាម ។

- ភូមា ។
- មន ។
- ឡូឡូ ។
- បាត្តាក ។

មានសារបានចារឹកខ្មែរ ១ បោះពុម្ពផ្សាយក្នុងប៊ុលេតាំងពីឆ្នាំ ១៩០២ ទំព័រ ៣៨៧ ឯគម្ពីរសាស្ត្រលាវនោះមានសៀរ ល ហ្វីណូត៍ បានរៀនបានរៀបជាមាតិកាក្នុងសៀវភៅ ដែលរិះរកអក្សរវិធីលាវ ក្នុងប៊ុលេតាំងទី ១៧ លេខ ៥ ទំព័រ ១៧៥ បញ្ជីធំសម្រាប់ចារឹកលាវ ។

ដោយសាលាមានចារឹកលាវជា ២ ក្បាល គ្រប់មុខទាំងអស់នោះក៏បានធ្វើអំណោយ ១ មុខ ១ ក្បាលដល់ក្រុមចូលហ៊ុនអាស៊ីអាទិក ។

ម្យ៉ាងទៀតសាលាបានទទួលថែរក្សាសំណៅលិខិតផ្សេង ៗ នៅកន្លែងគិញលឿកចាស់ប្តូរស្តេចនៅស្រុកតុងកឹង ដែលគេលប់លើកមិនឲ្យមានស្តេចតាំងពីឆ្នាំ ១៨៩៧ ។

៧ ពុម្ពផ្តិត. ពង្សាវតារប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីននោះ មានជាប់ជាច្រើននៅលើសិលាចារឹកផ្សេង ៗ ហើយចារកទាំងឡាយនេះ នឹងធ្វើឲ្យបានគថ្មីឡើងវិញ លុះតែឲ្យផ្តិតពុម្ពឲ្យបានជាប់ស្នាមអក្សរដែលឆ្លាក់នៅលើថ្មនោះ ។

ឯង្គិតនោះនឹងធ្វើជា ២ បែបបាន

១- បែប ឡុត្តាំងឡាវែល.–គេដាក់ក្រដាស ១ សន្ទឹកទៅលើផែនថ្ម ទទឹក ហើយគេវាយថ្នមដៃបន្តិចៗ នឹងច្រាស់ ១ រំង ដើម្បីឲ្យបានក្រដាស ផតចូលទៅក្នុងស្នាមអក្សរដែលឆ្លាក់គេទុកក្រដាសនោះនៅលើថ្ម លុះដល់ ស្ងួតទើបទាញយកមក ហើយក៏ឃើញស្នាមអក្សរលេចឡើង ប៉ុន្តែជា អក្សរច្រាស់ដើងទាំងអស់ដូចជាអក្សរដែលឆ្លាក់នៅលើត្រា ។

២- បែបចិន.- គេដាក់ក្រដាសតាមលំអាន ដូចពោលខាងលើនេះ ដែរ ហើយគេធ្វើក្រដាស ឲ្យទ្រុតចូលទៅក្នុងស្នាមអក្សរ ដោយយក អន្ទូងក្បាលស្វាវាយពីលើសំពត់សាក្លាតយ៉ាងក្រាស់ លុះកាលណាក្រដាស នោះស្ងួតទៅ គេតាំងយកទឹកខ្មៅទៅជូតពីលើ ហើយអក្សរក៏លេចឡើង ជាសនៅក្នុងផ្ទៃខ្មៅ ។

អំពីសារមន្ទីរ

ប្រកាសដែលតាំងបង្កើតសាលាបារាំងសេសនោះ បានតម្រូវដល់ ចាងហ្វាងសាលាឲ្យបង្កើតសារមន្ទីរ ១ ហើយសារមន្ទីរនោះ មិនសាង តែ ១ សម្រាប់ស្រុកទាំងអស់ក៏បាន ទឹងសាងក្នុងស្រុក ១ មន្ទីរ ១ ក៏បាន តែក្នុងវេលានោះបានសាងមន្ទីរតែ ១ សម្រាប់ប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីន នៅ

ក្រុងព្រៃនគរ មានតាំងមន្ទីរ ១ នៅក្រុងដែលមុនមន្ទីរនេះ តែមិនបាន ចម្រើន ហើយក៏លុបលើងលែងឲ្យមានវិញទៅ មន្ទីរនេះបានតាំងនៅ លើកន្លែង ១ ជាគេហស្ថានដ៏ឧត្តម ដែលសាងសម្រាប់ធ្វើជាមន្ទីរហើយ ក៏រើចេញវិញអស់ទៅដោយរួសរាន់ យកកន្លែងនោះទុកសម្រាប់ជាលំនៅ លោកលីយ៉ុតណង់ គូវែរណ័រ ស្រុកកូសាំងស៊ីន ដែលបំពេញមុខ ក្រសួងជារេស៊ីដង់វិញ មានចំណែកខ្លះដែលសល់នៅនោះ យកទៅ តម្កល់ទុកក្នុងសួនសម្រាប់ក្រុងខ្លះ ក្នុងសួននៃទីពជគារ គូវែរណឺរម៉ង់ ហើយណែកលខ្លះ ចំណែកទាំងនេះសុទ្ធតែ ជាក្បាច់ទីងសិលាចារឹកខ្មែរ លោកចាន់ហ្វាន់សាលា បានយកបំណែកទាំងនេះ ទៅផ្ញើជាមួយទីងរូបធ្វើ ពីថ្ម ដែលយកពីស្រុកខ្មែរទៅកាលពីឆ្នាំ ១៨៩៩ មួយអន្លើទីងដុំថ្មចាម ដែលបានមកពីប្រាសាទបុរាណ ដែលបាក់បែកនៅស្រុកមីសឺន ថ្មទាំង-ឡាយនេះ បានជាគ្រាប់ពូជសម្រាប់មន្ទីរនេះ ដែលបានតាំងនៅលើដី ជាមួយទីងសាលានៅផ្លូវប៉េឡឺរង់ កាលពីឆ្នាំ ១៩០១ គេបានបន្ថែមពួក របស់ដែលធ្វើពីដីស, ពីថ្មនល, ពីទង្គនិងសម្រិទ្ធ ដែលមានសៀរប៉េ-លីយ៉ូ បានប្រមូល នៅវេលាដែលគេតាំងជាមិស្យុង ទៅក្នុងស្រុកចិន ព្រមទាំងវត្ថុផ្សេង ៗ ឯទៀត ដែលមានចារឹកនៅនោះ ៗ

លុះដល់មកក្នុងឆ្នាំ ១៩០២ គេលែងឲ្យនាំប្ដូរទៅក្នុងស្រុកតុងកឹង ក្បាច់អលង្ការទាំងប៉ុន្មាន ដែលមិនមែនជាវត្ថុសម្រាប់ សេចក្ដីស៊ីវិល័យ

របស់ប្រទេសឥណ្ឌូចិន ហើយគេក៏បញ្ចូលទៅជាមួយៈ នឹងចារឹកតាម របស់ចិនតាំងឡាយ មួយអន្ទើនឹងវត្តដែលមានចារឹកនៅនោះ ហើយ ដែលប្រែផ្លាស់កន្លែងទៅនាំឲ្យវិបលាស ឯមន្ទីរដែលតាំងនៅលើដីរបស់ សាលានោះ ក៏បានរុះរើចេញពីកន្លែងនេះកាលពីឆ្នាំ ១៩០៤ ដោយផុត កំណត់សន្យា ។

នគរខ្មែរ ក៏បានទទួលនូវក្បាច់អក្សរខ្មែរក្នុងនគរ គឺមានអារ៉េត ១ ច្បាប់ចុះថ្ងៃ ១៧ អ៊ូត ឆ្នាំ ១៩០៥ តាំងបង្កើតជាប៉ែកខាងរបស់បុរាណ ខ្មែរនៃមន្ទីរតាំងសម្រាប់ប្រទេសឥណ្ឌូចិន នៅក្នុងសេចក្ដីត្រួតត្រានៃ លោកឡឺរេស៊ីដង់ សុប៉េរីយ៉េរនិងក្រុមត្រួតត្រាតាមវិទ្យាសាស្ត្រក្នុងសាលា បារាំងសែសនៅចុងបូព៌ាប្រទេស ប៉ែកនេះកាលដើមឡើយ បានតាំងនៅ ក្នុងវិហារវត្តព្រះកែវ ក្រោយមកទើបព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាទ្រង់ព្រះតម្រិះថានឹង សាងជាមន្ទីរ ១ ក្នុងព្រះបរមរាជវាំងចាស់ ដែលប្រថាប់មុនគ្រងរាជ្យដោយ ចេញព្រះរាជទ្រព្យដើម្បីដាក់របស់តាំងនេះ របស់តាំងនេះមោនសៀប៉ារ-មង់ទេបានរៀបចំដោយពួកដោយកង ហើយបានរាះជាសៀវភៅកាតា-ឡុក លុះដល់មកក្នុងឆ្នាំ ១៩១៩ បានយកមកតម្កល់ទុកក្នុងមន្ទីរក្រុង កម្ពុជា ដែលសព្វថ្ងៃនេះហៅថា មន្ទីរអាល់បែរសារ៉ូត៍ នៅក្នុងសេចក្ដី ត្រួតត្រានៃក្រុមត្រួតត្រាតាមវិទ្យាសាស្ត្រ ជាដរាប ។

ឯរបស់បុរាណខ្មែរតាំងប៉ុន្មាននោះ ចាត់ការដោយស្រួលបួលហើយ

ឯក្បាច់របាំតាមនោះ មិនទាន់បានចាត់ចែងឲ្យស្រួលនៅឡើយ ដោយគ្មានស្តេចណាមនឹងចាត់ការកសាងមន្ទីរ សម្រាប់តម្កល់របស់ទាំងនេះ កាលដើមបានតម្កល់ទុកក្នុងកន្លែង ក្រុមតម្រួតនៅក្រុងព្រៃនគរ រួចពីនោះ ក៏បានយកទៅតម្កល់ ក្នុងកន្លែង ចូលហ៊ុន សម្រាប់រើករៀផ្កាក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីន ក្នុងវេលានោះ គេបានបង្កើតកន្លែងតម្កល់ជាច្រើន ដើម្បីឲ្យបានសាងមន្ទីរបាម ១ នៅស្រុកខ្លួន លុះ ១៥ ឆ្នាំក្រោយមក ក៏បានសម្រេចតាមគំនិត ប្រកាសអារេតេ ១ ច្បាប់ចុះថ្ងៃ ២២ យូរ៉ង់ឆ្នាំ ១៩១៨ បានបង្កើតប៉ែកខាងរបស់បុរាណបាម នៃមន្ទីរតាំងសម្រាប់ប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីន ១ នៅក្នុងសេចក្តីត្រួតត្រានៃលោក គូវែរណឺរយេណេរ៉ាល់ នឹងក្រុមត្រួតត្រាតាមវិទ្យាសាស្ត្រក្នុងសាលាបារាំងសែសជាន់ខ្ពស់នៅចុងបូព៌ាប្រទេស ឯមន្ទីរតូចនេះដែលបានរៀបចំដោយសេចក្តីប្រាថ្នាយ៉ាងពិតតាមសេចក្តីរិះគិត របស់ មោនសៀរ ដឺឡាវ៉ែល់ និង មោនសៀរ អូកែរ ជាចាងហ្វាងក្រសួងសង់គេហស្ថាននៅស្រុកអណ្ណាម នោះបានសាងហើយស្រេចក្នុងឆ្នាំ ១៩១៦ ហើយមោនសៀរ ប៉ារមង់ទេ បានរៀបចំក្នុងឆ្នាំ ១៩១៩ បានធ្វើជាកាតតាឡុកចំនួន ២៦៨ ទំព័រ ហើយមានទំព័រជាច្រើនដែលមានក្បាច់របាំល្អ ៗ ។

ឯក្បាច់អលង្ការបាម និង អលង្ការខ្មែរ ដែលមានមន្ទីរមួយ ១ ផ្សេងពីគ្នានោះ មិនសូវយកទៅតាំង នៅក្រុងហាណូយញឹកញយទេ ដែលយក

ទៅតាំងមុខៗនោះ គឺយកតែរបស់ដែលបានរើសផ្ចិតផ្ចង់ ច្រើនតែរបស់ដែលធ្វើពីសម្រិទ្ធ និងរបស់ឯទៀតដែលមានតម្លៃ ឯមន្ទីរនេះបរិបូណ៌ខាងក្បាច់អលង្ការផ្សាយទៅក្នុងស្រុកអណ្ណាម-តុងកឹង, ស្រុកសៀម, ស្រុកកូឡា និងស្រុកនានាឯទៀត ដែលនៅជិតប្រទេសឥណ្ឌូចិន គឺស្រុកឥណ្ឌា, ស្រុកទីបេ, ស្រុកចិន, ស្រុកជប៉ុន, ស្រុកកូរេ មន្ទីរនេះ មានទាំងប្រាក់បុរាណជាច្រើនផង ព្រមទាំងដើមពង្សាវតារដែលមានគួយ៉ាងគំរូនៃរបរសិប្បរិយការ ដែលធ្វើពីថ្ម និងអាយុនៃសំរិទ្ធក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូចិនៗ

អំពីការផ្សាយ

សាលាបារាំងសេស បានចេញបោះផ្សាយការដែលរិះរកតាំងពីឆ្នាំ ១៩០១ ក្នុងប៊ុល្លឺតាំងរបស់សាលាបារាំងសេស នៅចុងបូព៌ាប្រទេស ដែលបោះពុម្ពនៅប្រទេសហាណូយ កាលដើមមានមានសៀវហ្វ-ហ. ស្នេដែរ ជាអ្នកបោះហើយតក្រោយមកមានកេងពុម្ពនៅចុងបូព៌ាប្រទេស ក្នុងប៊ុល្លឺតាំងទាំងនោះ មានសុទ្ធតែការជាថ្វីដៃរបស់ពួកម៉ម និងពួកដែលធ្វើការក្នុងសាលាទាំងអស់ហើយ ឯសេចក្ដីផ្សាយទាំងនេះ ដែលបានបំពេញដោយសៀវភៅដែលរិះរកថ្មី និងសៀវភៅពង្សាវតារផ្សេងៗ នោះ បានឡើងជាមេមួយដ៏ឧត្តម សម្រាប់ទឹងសិក្សាវិទ្យាសាស្ត្រក្នុងទ្វីបអាស៊ីខាងកើត បើនឹងរៀបរាប់ក្នុងនេះ អំពីរឿងរ៉ាវដែលបានប្រកាសនោះ ឃើញជាវែងឆ្ងាយពន់ពេកណាស់ ដូច្នេះយើងយល់ឃើញថានឹងធ្វើឲ្យដឹងតែរបស់ណាដែលមានប្រយោជន៍ជាងគេ ។

ស្រុកឥណ្ឌូ

សៀវភៅរឿងក្បាច់អលង្ការក្រិក ក្នុងរឿងព្រះពុទ្ធ នៅស្រុកគន្ធារ សេចក្ដីរិះរកដើមកំណើតនៃរឿងក៏ក្នុងពុទ្ធសាសនា ក្នុងស្រុកឥណ្ឌា និងក្នុងចុងបូព៌ាប្រទេស មានមោនសៀរ អ-ហ្វូសេ ជាអ្នកតែង ខ្សែ ១ ឆ្នាំ ១៩០៥ ខ្សែ ២ឆ្នាំ ១៩០៨ ។

សៀវភៅមាតិកាចារឹក សាសនាជេន ដែលមានពង្សាវតារពួកជេន ជាខាងដើម ស្រង់យកពីចារឹកផ្សេង ៗ មោនសៀរ អ. គេរីណូ ជាអ្នកតែងពីឆ្នាំ ១៩០៨ ។

សៀវភៅពួកទី ៣ ដែលមានសារបានថា ហោសៀវភៅនៃសាលាបារាំងសែស នៅចុងបូព៌ាប្រទេសនោះ សម្រាប់តែសេចក្ដីស្រង់ផ្សេងក្នុងអក្ខរវិធី ឯសៀវភៅទាំងនេះមានផ្សាយ ២ ក្បាល ហើយជារបស់មោនសៀរ វិកទ័រហង់រី ជាគ្រូនៅមហាវិទ្យាល័យ នៅក្រុងប៉ារីស តែង ២ ក្បាល ។

១ គឺវិធីកាសាសំស្ក្រឹត ដែលបានរៀបចំដោយពួក-កង់ ប៉ារីសឆ្នាំ ១៩០២ ។ ២ ក្បួនវេយ្យាករណ៍បាលី ប៉ារីសឆ្នាំ ១៩០២ លុះក្រោយមកសាលាបានផ្សាយក្រៅពីកាត្តាឡុក និងក្បួនណែនាំផ្លូវរបស់សារមន្ទីរ ដូចមានពោលខាងលើនេះ គឺក្បាច់អលង្ការក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីនដែលមោនសៀរ ឯ លុរណេដឺឡាស៊ុងគ្សែរ តែង ប៉ារីសឆ្នាំ ១៩០១ សេចក្ដី

ក៏ពារនៃក្រុំប្រឹក្សាតាំងប្រទេសអំពីសេចក្ដីនេះទេ ក្នុងចុងបូព៌ាប្រទេសជំនូនហាណូយ ឆ្នាំ ១៩០៤ ។

កាលពីឆ្នាំ ១៩២១ សាលាបានចាប់ផ្ដើមផ្សាយសៀវភៅថ្មី១ ពួកទៀត គឺក្បួនចិនដែលនិយាយអំពីស្រុកឥណ្ឌូស៊ីន ឯសៀវភៅវេទាក្នុងស្រុកអាស៊ីដែលមានសៀវភៅល្បីបែហ្វ តែងនោះ បានបោះពុម្ពតាំងពីឆ្នាំ ១៩២០ ដោយសេចក្ដីឧបត្ថម្ភនៃសាលាបារាំងសែសទៅចុងបូព៌ាប្រទេស ។

អំពីប្រាសាទបុរាណ

កិច្ចការដែលមានប្រយោជន៍យ៉ាងធំ ដែលប្រគល់មកឲ្យសាលាបារាំងសែសនោះ គឺការថែទាំប្រាសាទបុរាណ ក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីនក៏ដូចជាប្រទេសឯទៀតដែរ មានធ្វើឲ្យអន្តរាយនូវប្រាសាទបុរាណជាច្រើន របស់បុរាណដែលល្អ ៗ ក៏បាត់បង់អស់ទៅ ដោយគ្មានអ្នកទំនុកបម្រុង មានប្រកាសអាររេត ១ ច្បាប់ ចុះថ្ងៃ ៩ ម៉ារ្សឆ្នាំ ១៩០០ ឲ្យអំណាចដល់សាលា ឲ្យហាមឃាត់មិនឲ្យធ្វើអន្តរាយតទៅទៀត ។

ក្នុងអាររេតនោះមានសេចក្ដីថាឯអចលនវត្ថុ ឬចលនវត្ថុទាំងប៉ុន្មានដែលមានរៀបរាប់ក្នុងសេចក្ដីពាររបស់លោកចាងហ្វាងសាលាបារាំងសែសនៅចុងបូព៌ាប្រទេសនោះ នឹងជារនឹងបំផ្លាញ ឬ នឹងកែប្រែក្នុងសណ្ឋានដូចម្ដេចឥតមានអនុញ្ញាតពីលោក គូវែរណឺរយេណេរ៉ាល់ មិនបានឡើយ ហាម

ផ្តាច់មិនឲ្យនាំវត្ថុទាំងនេះ ប្រាសាទទីកន្លែងរបស់បុរាណទាំងឡាយដែល រកឃើញដោយកាប់គាស់កកាយ ឬ ដោយធ្វើការរើរុះផ្សេងៗ នោះត្រូវជូនដំណឹងដល់លោកគូវែរណើរយេណេរ៉ាល់ ដើម្បីលោកនឹងចាត់ការឲ្យធ្វើដូចម្តេចៗ លោកចាងហ្វាងសាលាបារាំងសែសមានកិច្ចធុរៈត្រូវត្រួតត្រាប្រាសាទបុរាណ ត្រូវតម្រូវសេចក្តីជូនលោក គូវែរណើរយេណេរ៉ាល់ អំពីបែបយ៉ាងដែលត្រូវថែរក្សាប្រាសាទទាំងនេះ ។

មានប្រកាសអារេតេជាច្រើនច្បាប់ ដែលចាត់ការរៀបចំដើម្បីថែរក្សាប្រាសាទបុរាណទាំងឡាយ ដែលមាននៅក្នុងស្រុកផ្សេងៗ ក្នុងដែនឥណ្ឌូស៊ីនបារាំងសែស ប្រកាសអារេតេចុះថ្ងៃ ៦ អាវ្រិល ឆ្នាំ ១៩០១ ថ្ងៃ ១៥ អាវ្រិល ឆ្នាំ ១៩០៥ ថ្ងៃ ២៤ ណូវ៉ែម ឆ្នាំ ១៩០៦ ថ្ងៃ ១៨ ម៉េ ឆ្នាំ ១៩០៨ ចំនួនប្រាសាទ ឬ ពួកប្រាសាទ ដែលបានរៀបជាមាតិកានោះ មានចំនួនជួបមានខាងក្រោយ ៖

ចម្ប៉ា . . . . . . ៦០ ។

ក្រុងកម្ពុជា និង កូសាំងស៊ីន . . ៤២០ ។

ស្រុកលាវ . . . . ២៥ ។

ស្រុកតុងកឹង ហាណូយ . . . ៧ ។

មានបញ្ជីថ្មី ១ ទៀតទើបនិងរៀបចំធ្វើ បញ្ជីនោះមានបន្ថែមប្រាសាទនៅតុងកឹងទៀត ដែលមិនទាន់បានរៀបជាមាតិកានៅឡើយ មួយអន្ទើនឹងប្រាសាទផ្សេងៗ ដែលមាននៅក្នុងខេត្តទាំងប៉ុន្មាន ដែលនគរ

សៀមសងមកវិញកាលក្នុងឆ្នាំ ១៩០៧ គឺសៀមរាប ស៊ីសុផុន និង បាត់ដំបង ដែលមានប្រកាសអាររតចុះថ្ងៃ ១៨ មេ ឆ្នាំ ១៩០៨ មានរៀបទុកទាំងដុំ ។

ឯប្រាសាទ ២ នៅស្រុកអ័ណ្ណាម ដែលក្រសួងក្សាប់អលង្ការកុងសាលាបានជួសជុលជាថ្មីនោះ គឺ ប្រាសាទពោនគរនៅស្រុកញ៉ាត្រាំង ១ (១៩០៦-១៩០៩) និងប្រាសាទពោក្លោងគារ៉ៃនៅស្រុកផាងរ៉ាង ១ (១៩០៨) នៅស្រុក តុងកឹង សាលាបានជួយជួសជុលដល់កដការប្រាសាទ រ៉ាង មៀវ នៅក្រុងហាណូយ (១៩១៨-១៩២០) ប៉ុន្តែដែលសាហោខិតខំដោយអស់ពីចិត្តនោះ គឺប្រាសាទបុរាណនៅអង្គរ ។

សេចក្តីដែលយកប្រដុំប្រាសាទបុរាណដ៏ឧត្តម ឥតមានប្រាសាទឯណាស្មើមកវិញ ដោយមានសញ្ញាត្រេតក្រុងបារាំងសែសនិងក្រុងសៀមចុះថ្ងៃ ២៣ ម៉ារ្សឆ្នាំ ១៩០៧ ប្រគល់មកឲ្យរាជការបារាំងសែសនោះ នាំឲ្យមានសេចក្តីខុសត្រូវក្នុងការថែរក្សាប្រាសាទទាំងនេះរាជការគួរើរណោម៉ង់យេរណោ៉លក្នុងស្រុកឥណ្ឌូស៊ីន ក៏បានចាត់ការនេះឥតរួញរា ហើយតម្រូវឲ្យសាលាបារាំងសែសកាន់កាប់ការនេះត្រួតត្រាជាទុក៉ល និងដោយចាត់អ្នករាជការ ១ ក្រុមដែលស្ទាត់ខាងវិជ្ជារចនា ឯកិច្ចការដែលធ្វើនោះក្រសួងក្សាប់អលង្ការកុងសាលាបានចាត់ការរៀបចំ ហើយដើម្បីនឹងសម្រេចការទាំងនេះ បានសង់ជាប៉ុស្តិ៍ ១ ហៅថា មន្ទីរកាន់កាប់ប្រជុំអង្គរ ដែលមានអ្នកកាន់កាប់ជាដំបូងឈ្មោះ សង់ កុម្មែ អ្នករាជការនេះ

បានយកចិត្តទុកដាក់ធ្វើពជការដោយស្លូតត្រង់ កំណត់៩ឆ្នាំដោយសេចក្ដី
ឧហាតទិងដោយតម្រិះប្រាជ្ញាខំធ្វើឲ្យប្រាសាទធំ ៗ ដែលកប់បាត់ទៅក្នុង
ព្រៃស្បាតនោះ លេចឡើយកណ្ដាលវាលបាន គឺជាដំបូងបានចាត់ការ
នៅប្រាសាទអង្គរវត្តរួចពីនោះប្រាសាទបាយ័ន ហើយខាងក្រោយបំផុត
ប្រាសាទបាពួន លុះដល់មកក្នុងឆ្នាំ ១៩១៦ សេចក្ដីមរណៈមកផ្ដាច់គាត់
ពីការដែលកំពុងធ្វើទៅ ទើបមោនសៀរ ហង់រីម៉ាសែល ចាត់ធ្វើការ
តទៅទៀត អ្នកពជការខាងក្រោយនេះ បានចាត់ការឆ្ការព្រៃនៅភីមាន
អាកាស ព្រះបាលីឡៃ, ព្រះពិធូ និងទីព្រះលានធំៗ លុះដល់ពេលគាត់
ឈប់សម្រាកកម្លាំងនោះ មោនសៀរ សាលិប័ត្តើរបានចាប់ធ្វើការតទៅ
ទៀតក្នុងឆ្នាំ ១៩២០-១៩២១ គឺចាប់ឆ្ការប្រាសាទតាព្រហ្ម ១ តាកែវ ១
និងបន្ទាយក្ដី ១ ព្រមទាំងរៀបចំផ្លូវយក្សនៅទ្វារជ័យផង ការទាំងឡាយ
នេះបានចាត់ចែងដោយយកប្រាក់ ក្នុងបញ្ជីចំណូលចំណាយ សម្រាប់
សាលាបាកំងសែស និងប្រាក់ជំនួយពីពជការប្រូតិកគូរាផង ការពិនិត្យ
រករប្រាសាទបុរាណនោះ បានចំរើនឡើងជាគួរនឹងការថែទាំប្រាសាទ
ទាំងនេះ ការទាំងនេះចំពោះតែទៅលើប្រាសាទបុរាណក្នុងស្រុកចម្បា
និងក្នុងស្រុកខ្មែរជាដើម ឯក្បាច់អក្ខរខ្មែរនោះ គេបានស្គាល់ដោយ
ការដែលបានធ្វើពីដើម និងហោយសៀវភៅផ្សេង ៗ នៅក្នុងសារមន្ទីរ
ត្រូកាដេរូ និង មន្ទីរគីម៉េ ឯស្រុកចម្ប៉ាវិញនោះក៏បាត់ស្ងាត់សូន្យ គ្មាន
នរណាប្រាកដអំពីនគរចាស់នេះសោះ មានតែអ្នកប្រាជ្ញទើបនឹងនាំគរ

នេះ ពីត្រើយសមុទ្រស្រុកអណ្ណាម ទៅទុកនៅខាងត្បូងស្រុកខ្មែរបានក្បាច់រចនាតាមសព្វថ្ងៃនេះ ក៏មនុស្សស្គាល់តិចណាស់ ហើយកាលវេលាដែលសាលាកំពុងរិះរកឲ្យភ្លឺច្បាស់ឡើងនោះ ក៏គ្មានអ្នកឯណាមួយដឹងសោះ ការដែលរកឃើញឡើងវិញនោះ មានចំនួនជាច្រើនដែរ ដែលជាថ្វីដៃរបស់ មោនសៀរ ហង់រីប៉ារម៉ង់ទេ កាលក្នុងឆ្នាំ ១៩០២ សេចក្តីដែលលោកតែងអំពីប្រាសាទពោនគរនៅស្រុកញ៉ាត្រាំងនោះ នាំឲ្យលោកបានមេដៃទី ៣ ក្នុងវេលាដែលប្រឡងរបស់ក្រោយមកទៀត គឺក្នុងឆ្នាំ ១៩០២ លោកបានរិះរកជាមួយនឹង លោកសាលិការប៉ូ ព្រះវិហារបុរាណដែលបាក់បែក ឈ្មោះ លក្ខិន្ទ្រលោកេស្វរ នៅស្រុកដុងឌឿង (ក្វាងណាំ) រួចពីនោះ បានរិះរកក្នុងខែត្រជាមួយនេះទៀត កន្លែងប្រជុំប្រាសាទបុរាណ ដែលបាក់បែកទៅក្នុងតំបន់មីសឺន (១៩០៣-១៩០៤) ហើយខាងក្រោយមកទៀត បានរុករកប្រាសាទបុរាណ នៅស្រុកចាន់ឡូ (ក្វាងង៉ាយ) ឆ្នាំ ១៩០៤ មានការជាច្រើន ដែលរៀបចំសារ-បាន នៃប្រាសាទបុរាណតាមនៅស្រុក អណ្ណាម ហើយដែលមានរៀបរាប់អំពីប្រាសាទតាំងប៉ុន្មាន ដែលជាការរចនាបែបឥណ្ឌូក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីន ។

នៅក្នុងក្រុងកម្ពុជា មោនសៀរ ស.កុំស្នៃ បានចាត់ការរុករកក្នុងស្រុកបាសាក់ (ខែត្ររំដួល) មោនសៀរ ហ.ឌុបហ្វូរ និង ស.កាប៉ូ ទាំង ២ នាក់ បានគាស់កកាយកំផែងពីរ នៅប្រាសាទបាយ័ន ហើយបាន

ថតយកក្បាច់នៅជញ្ជាំងទាំងអស់ ក្នុងឆ្នាំ ១៩០១, ១៩០២, ១៩០៤, មោនសៀរ ហ បារមង់ទេ បានអធិប្បាយ អំពីប្រាសាទនៅវត្តនគរ កំពង់ចាម និងវត្តកូ នៅបាសាក់ ។

បើនឹងរៀបរាប់ឲ្យគ្រប់ តែការដែលរិះរកខាងក្បាច់របនាក្នុងស្រុកចម្ប៉ានិងក្នុងស្រុកខ្មែរទៅ ឃើញជាវែងឆ្ងាយពន់ពេកណាស់ សេចក្ដីដែលគេឃើញ ដោយការទាំងឡាយនេះ មានចារឹកដែលគេឃើញថ្មី ៗ ជាដើមនោះ ឃើញថាបានការជាច្រើនណាស់ទៅហើយ អំពីពង្សាវតារ និងក្បាច់អលង្ការរបស់នគរទាំង ២ នេះ ប៉ុន្តែក្នុងកន្លែងទាំង ២ នេះ នៅមានការដែលធ្វើ ច្រើនណាស់ទៀត ហើយការដែលរុកករកនោះ ជាកិច្ចដើមបំផុតរបស់សាលា ។

អំពីដំណើរនឹងបាត់ពួកមិស្យុង

ការរបស់សាលានេះ បានចម្រើនជាច្រើន អំពីរបស់ដែលគេឃើញក្នុងវេលាដែលពួកម៉មក្នុងសាលាចេញដំណើរទៅពិនិត្យរិះរក ជួនកាលក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ិន ជួនកាលក្នុងស្រុកនានាឯទៀត ក្នុងចុងបូពាប្រទេស ។

ការរិះរកហើយផ្សាយដែលស្រង់យកតែការណា
ដែលមានប្រយោជន៍ដល់ក្រុងកម្ពុជា
ស្រុកខ្មែរ

ឆ្នាំ ១៨៩៩ ល.ហ្វីណូត៍ និង អ.បាគុង..សេចក្តីរិះរកអំពីភាសា ក្បាច់រចនា និង សេចក្តីចេះដឹង អំពីតាំងប្រជុំគម្ពីរខ្មែរជាដំបូង ។

ឆ្នាំ ១៩០០ ល.ដឺឡាសុងគៀរ អំពីមាតិកានៃប្រាសាទ ហៅសៀវភៅ ផែនទីក្បាច់អលង្ការក្នុងស្រុកឥណ្ឌូស៊ីន ប៉ារីស ឆ្នាំ ១៩០១ សង្ខឹក ស្រុកខ្មែរ មាតិកានៃប្រាសាទ ក្នុងស្រុកខ្មែរ ខ្សែ ១ ប៉ារីស ឆ្នាំ ១៩០២ ។

ឆ្នាំ ១៩០១ ហ.ឌុហ្វួរ និងស.ការប៉ូ អំពីគាស់កកាយកំផែងប្រាសាទបាយ័ន ជាន់ទី ២ ផែនទី និង រូបថតក្បាច់នៅជញ្ជាំង ដេសម ឆ្នាំ ១៩០១ យ៉ាំរីយេរ ឆ្នាំ ១៩០២ ។

ឆ្នាំ ១៩០២ ស.កុម្មែ អំពីរុករកពនក្នុងស្រុកបាសាក់ ក្នុងខែត្ររំដួល (ប៊ុល្លីតាំងលេខ ២ ទំព័រ ៦០) ។

ឆ្នាំ ១៩០៤ ហ.ឌុហ្វួរ និង ស.ការប៉ូ អំពីបេសកកម្មលើកទី ២ ទៅពិនិត្យប្រាសាទបាយ័ន អំពីកាប់ឆ្កា និង ថតក្បាច់នៅកំផែងជាន់ទី ១ អំពីផែនទីបាយ័នតាំងមូល (ម៉ាវ្យ) ថែមការរបស់លោក ការប៉ូ ពីថ្ងៃ ២៨ យូវាំង ឆ្នាំ ១៩០៤ ទៀត អំពីរឿងរ៉ាវប្រាសាទបាយ័ននោះគ្គរធំ ឯគំនូរ

ឆ្លាក់នៅជញ្ជាំងនោះ បានចេញផ្សាយដោយសេចក្ដីត្រួតត្រាពិនិត្យ នៃក្រុមកុំមិស្យុង ក្បាច់អលង្ការ ក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីន តាមកិច្ចការដែលលោកហង់រីឌុហ្វូរ បានចម្លងមក ជាមួយនឹងលោក ការប៉ូ ប៉ារីស ឆ្នាំ ១៩១០-១៩១៣ ២ ក្បាល មានសេចក្ដីអធិប្បាយដោយសង្ខេប អំពីក្បាច់អលង្ការ ដែលលោក កុម្ម៉ូ និងស៊ីដេស តែង នៅជាខាងដើម ។

ឆ្នាំ ១៩០៤-១៩០៥ ល.ដឺឡាសុងគ្យែរ អំពីមិស្យុងស្រុកខ្មែរនិងស្រុកសៀម ទំនាបទន្លេមេណាម ទំនាបទន្លេមួន ខែត្រម្លូព្រៃ ថាឡាបរិវ៉ាត់ ស្ទឹងត្រែង សេចក្ដីអធិប្បាយក្នុងប៊ុល្លឺតាំងលេខ ៥ ទំព័រ ២៤២ សារបុរានមាតិកានៃប្រាសាទក្នុងស្រុកខ្មែរខ្សែ ២ ប៉ារីស ឆ្នាំ ១៩០៧ ។

ឆ្នាំ ១៩០៧-១៩០៨ ល.ដឺឡាសុងគ្យែរ អំពីមិស្យុងទៅអង្គរ និងក្នុងខែត្រដែលសៀមប្រគល់ឲ្យមកវិញ ជាមួយនឹងល្យឺតឺណង់ ប៊ុអាត និងឌុក្រេ ដើម្បីគូរផែនទីអង្គរ សេចក្ដីអធិប្បាយក្នុងប៊ុលឺតាំងលេខ ៧ ទំព័រ ៤១៩ លេខ ៨ ទំព័រ ២៩២ លេខ ៩ ទំព័រ ៣៥១ ប៊ុល្លឺតាំង ក្រុមជំនុំក្បាច់អលង្ការ ឆ្នាំ ១៩០៩ ទំព័រ ១៦២ សារបុរានមាតិកា នៃប្រាសាទនៅស្រុកខ្មែរខ្សែ ៣ (មានជាប់ផែនទីក្បាច់បេនាស្រុកខ្មែរ ខ្នាតលេខ $\frac{\text{១}}{\text{៧៥០.១០០}}$ ផង និងផែនទី ២ ខ្នាត $\frac{\text{១}}{\text{៥០.០០០}}$ និង $\frac{\text{១}}{\text{២៥.១០០}}$ ទៀត អំពីប្រជុំអង្គរដែល ល្យឺតឺណង់ ប៊ុអាត និង ឌុក្រេ គូរ....ហាណូយ ឆ្នាំ ១៩០៩ ។

ឆ្នាំ ១៩០៨ ស.កុម្ហ៉ៃ ចាប់ផ្ដើមធ្វើការនៅអង្គរ លុះដល់មរណ-ភាពនៅថ្ងៃ ២៩ អាវ្រិល ឆ្នាំ ១៩១៦ ។

ឆ្នាំ ១៩១១ ហ. ប៉ារមង់ចេអំពីអង្គរ បេងមាលា ភ្នំគូលែនកំពង់ធំ សំបូរព្រៃគុក (ពិនិត្យរកកំណត់ ១ ខែ) សំរោងសែន កំពង់ឆ្នាំង ពោធិសាត់, កំពង់ចាម, តាកែវ, អង្គរបូរី, មាតិកានៃមន្ទីរតាំងនៅក្រុង ភ្នំពេញ សេចក្ដីអធិប្បាយក្នុងប៊ុល្លីតាំងលេខ ១១ ទំព័រ ២៤៥ កាត្តាឡុក របស់មន្ទីរតាំងរបស់ខ្មែរនៅក្រុងភ្នំពេញ ប៊ុល្លីតាំងលេខ ១២ ទី ៣ សេចក្ដី បំពេញមាតិកាប្រាសាទ ក្នុងស្រុកខ្មែរ ប៊ុល្លីតាំងលេខ ៣ ទី ១ ។

ឆ្នាំ ១៩១២ ស.ដឺមិក្កឺណឺម បានចាប់ធ្វើការនៅអង្គរ វេលាដែល លោក កុម្ហ៉ៃ ឈប់សម្រាកកម្លាំង ហើយបានពិនិត្យ បេងមាលា អំពី គេហដ្ឋានដែលជាប់នឹង បងមាលា ប៊ុល្លីតាំងលេខ ១៣ ទី ២ ។

ឆ្នាំ ១៩១២-១៩១៣ សឺដេស សេចក្ដីអធិប្បាយក្នុងប៊ុល្លីតាំងលេខ ១២ ទំព័រ ១៧៦ លេខ ១៣ ទំព័រ ១១៥ ។

ឆ្នាំ ១៩១៤ ស.ដឺម៉ាស៊ីរ អង្គរ កោះកេ (ក្នុងខែត្រព្រះវិហារ) ភ្នំដី (ក្នុងខែត្រសៀមរាប) មរណភាពដោយគេសម្លាប់នៅស្រុកសេឌុលបាប្រហ (ដារដាណែល) ពីថ្ងៃ ១ ម៉េ ឆ្នាំ ១៩១៥ ។

ឆ្នាំ ១៩១៦ ហ.ម៉ារស័ល បានចាប់ធ្វើការជាថ្មីនៅអង្គរ ដែលគាត់ បានមួយគ្រា ដោយមរណភាពនៃលោក ស.កុម្ហ៉ៃ លោក ល.ហ្វីណូត៍ និង ហ.ប៉ាមង់ចេ បានចាប់ធ្វើការនៅអង្គរ កំពង់ធំ សំបូរព្រៃគុក លោក

ប៉ារម៉ង់ថេ បានបញ្ចប់សេចក្ដីរះរកក្នុងវត្តនគរ នៅកំពង់ចាម ហើយយកមកតម្កល់ទុក នៅមន្ទីរតាំងរបស់នៅក្រុងភ្នំពេញ លោក ហ ប៉ារម៉ង់ថេ អធិប្បាយពីវត្ត នគរ ក្នុងប៊ុល្លីតាំងលេខ ៦ ទី ៤ ។

ឆ្នាំ១៩២០-១៩២១ ល.ហ្វីណូត៍ ហ.ប៉ារម៉ង់ថេ និង វ.គោលូបេហ្វ អំពីអង្គរបន្ទាយឆ្មារ បាត់ដំបង-មានសៀរស.ប័ត្តោរ ចាប់ធ្វើការនៅអង្គរ វេលាដែលមានសៀរ ហ.ម៉ារស័ល ឈប់សម្រាកកម្លាំង ។

ក្រសួងបិតរូប

ឯរូបថតទាំងប៉ុន្មាន ដែលពួកម៉ិស្សៀងបានថតនោះ បានប្រមូលផ្ដុំទុកដោយពួក ដូចមានចំនួនខាងក្រោយនេះ

រូបទំហំ	១៨ × ២៤ នោះមានចំនួន	១៦០០
–	១៣ × ១៨ –	១៩០០
–	៩ × ១២ –	៧៦៤
–	៦ × ១៣ (ផ្ទុយ) –	១៣៣
–	៦ × ១៣ (ធម្មតា) –	២០៩
កញ្ចក់ឆ្នោះផ្ទុយ	–	១៨១
កញ្ចក់ឆ្នោះធម្មតា	–	៩០
កែវសម្រាប់បញ្ចាំងពន្លឺ	–	៨៥០

ម្យ៉ាងវិញទៀតសាលាមានទាំងរូបថត ដែលលោក ធុំសុន ថតតាំង

ពីឆ្នាំ ១៨៦៦ នៅអង្គរវត្ត បានតាំងអ្នកថតជាតិយួនម្នាក់សម្រាប់ការនេះ ។

អំពីការសិក្សា

សាលាបាកំងសែស មិនមែនជាសាលាសម្រាប់បង្ហាត់បង្រៀន ដូចសាលាទាំងពួងធម្មតានោះទេ គឺគ្រាន់តែបង្ហាត់បង្រៀនក្នុងពួកក្រុមសាលានេះ វិធីទាំងឡាយដែលទៅរករៀននៅទីឯទៀតមិនបាន ហើយនិងចូលជួយបង្រៀនក្នុងសាលារាជការ ក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូសុីន ដូច្នេះហើយបានជាអក្សរចិននោះ ត្រូវមានសៀវ ប៉េលីយ៉ូ និង មានសៀវហ៊ុបែរ បង្រៀនម្តងម្នាក់អក្សរក្វានហ្វ ត្រូវមានសៀវ ម៉ៃប៉ុង អក្សរជប៉ុនត្រូវមានសៀវប៉េរី អក្សរសំស្ក្រឹត និង អក្សរទីបេត្រូវមានសៀវគ័រឌីយេនៅវេលាដែលតាំងប្រជុំសាលាក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូសុីន (ឆ្នាំ ១៩០៧-១៩០៨) នោះ ពួកម៉េមក្នុងសាលាចូលបង្រៀនវិជ្ជា ៤ មុខ គឺមានសៀវ ប៉េរី បង្រៀនខាងភាសា និង អក្សរបាកំងសែស មានសៀវ ក្វ-ឯ-មែត្រ បង្រៀនខាងពង្សាវតារសៀម និងសត្វវិជ្ជា មានសៀវ ម៉ៃប៉ុងបង្រៀនខាងពង្សាវតារប្រទេសឥណ្ឌូសុីន និងនានាប្រទេសក្នុងចុងស្រុកទិសបូព៌ា ម៉្យាងវិញទៀតឯក្រុមពិនិត្យសម្រួលការសិក្សាជាតិស្រុកអាយ ដែលតាំងដោយប្រកាសអាររ៉េតចុះថ្ងៃ ៨ មេ៉ ឆ្នាំ ១៩០៦ នោះ មានសៀវ ហ្វ៊ីសេរ បាងហ្វាងសាលាជាអធិបតី ហើយជាម៉េមនៃពួកនេះកាលក្នុងឆ្នាំ ១៩១០ និង ១៩១៣ នោះ មានមានសៀវ ក្វ-ឯ-ម៉ែត្រ ១ ឯលោកបាងហ្វាង

សាលានិងម៉ឺមសាលានេះតាំងប៉ុន្មាន ក៏បានចូលជួយការពិនិត្យសម្រួលក្នុងការសិក្សានេះដែរ ។

មានសាលាជាន់ខ្ពស់ ២ ដែលជាសាលាថ្មីក្នុងប្រជុំដែនឥណ្ឌូស៊ិន ហើយបណ្ដាគ្រូតាំងប៉ុន្មានក្នុងសាលានេះមានម៉ឺមរបស់សាលាបារាំងសែសម្នាក់ គឺមោនស្យេរ ល. អូរូស្សូ ទទួលបង្គាប់បង្រៀនអក្ខរវិធីបារាំងសែសនៅសាលាច្បាប់ឆ្នាំគម្រប់៣និងបង្រៀនអក្សរចិននៅសាលាជំនួញ ។

អំពីការប្រាស្រ័យបំពោះនឹងក្រុងបារាំងសែស

សាលានេះមានប្រាស្រ័យទៅនឹងក្រុមអាក់កាដេមីដេសាំងស្ក្រីបស្យុងអេបែលឡែត្រ គឺបានបាត់ក្រុមកុំមីស្យុងដោយឡែក ពិនិត្យការក្នុងសាលាធ្វើពតិមានជូនទៅក្រុម អាក់កាដេមី ប្រាស្រ័យទៅនឹងសាលាកូឡែសនៅក្រុងបារាំងសេស គឺបានតាំងគ្រូ ១ ដែលស្ទាត់ខាងវិធីពង្សាវតារ និងវិធីភាសាក្នុងស្រុកឥណ្ឌូស៊ិន ហើយគ្រូនេះជាអ្នកតំណាងសាលាបារាំងសែស ចំពោះនឹងក្រុងប៉ារិសផង ប្រាស្រ័យនៅនឹងក្រុមកុម្មិស្យុងក្បាច់អលង្ការ ដែលតាំងនៅប្របសេនាបតី ក្រសួងសិក្សាធិការម្យ៉ាងទៀតសាលានេះ បានធ្វើអំណោយជារបស់មានប្រយោជន៍ដល់មន្ទីរផ្សេង ៗ នៅក្រុងបារាំងសែសជាច្រើន ដោយមានសេចក្ដីអនុញ្ញាតពីលោក គូវែរណើរយេណេរ៉ាល់ សាលាបានឲ្យដល់ហោសៀវភៅសម្រាប់នគរ (ប៊ីប្លីយ៉ូតែកណាស្យូណាល់) រឿងតន្ត្រ និងតន្ត្រនៅក្នុំទីបេ ១ រឿង

រឿងកន្ធុមេន ១ រឿង គម្ពីរចិន ១ និង សៀវភៅ ចិន ១ ដែលមានវិជ្ជាផ្សេង ៗ នៅក្នុងនោះ គឺសៀវភៅទូដូស៊ីឆេងបានឲ្យដល់មន្ទីរតាំងនៅស្រុកលូព្រិះ គំនូរចិនធំ ៗ ៣៣ ដែលគេបានថ្វាយស្តេចស្រុកចិនពីឆ្នាំ ១៤៥៤ គំនូររឿងរ៉ាវសព្វថ្ងៃនេះ ២៦ ក្នុងគំនូរទាំង ៤ នេះមានជារូបក្នុងរជ្ជកាលពួកសុង (ឆ្នាំ១០០០-១៣០០) គំនូរបែបទីបេ ៦ និងដុំមូល ៨៧ ដុំ ទាំងអស់នេះផ្សំឡើងបានជាការរចនា ដែលធ្លាប់ប្រើជានិច្ចរបស់ចិនដូនបរិបូណ៌ ហើយខាងក្រោយនេះ បានឲ្យដល់ក្រុមចូលហ៊ុនក្នុងស្រុកអាស៊ី សៀវភៅសាស្ត្រាលាវជាច្រើន បានយកទៅដាក់នៅសារមន្ទីរគីមេ រូបថតក្បាច់រចនាជាច្រើនដែលមោនសៀរ កុម្ម៉ូ បានថតយករូបនៅជញ្ជាំងក្រោម នៃប្រាសាទបាពួន ហើយបានបញ្ចូលទៅជាមួយរូបទាំងនេះទៀត រូបថតឯទៀត ៣ បែប ដែលតម្កល់នៅក្នុងទីចាត់ហ្វាងស្មៀនរបស់សាលា គឺរូបជញ្ជាំងក្រោមប្រាសាទបាយ័ននៅអង្គរធំ ដែលពួកមិស្យុង ឌុហ្វូរ និងការប៉ូ ថតកាលពីឆ្នាំ ១៩០១ និង ១៩០៤ និងរូបអង្គរវត្ត និង បន្ទាយឆ្មារដែលសេណេក៉ាល់បីស្សេ ថតកាលក្នុងឆ្នាំ ១៩១០ ។

អំពីម៉មសាលាដែលមរណភាព ដោយធ្វើការតបស្នងដល់ក្រុងបារាំងសែស ។

យើងត្រូវបញ្ចប់រឿងរ៉ាវអំពីសាលានេះ ដោយរំលឹកដល់ពួកម៉មដែលចេញពីសាលាទៅគឺ ៖

ប្រូស្ពែរអ៊ូដដ្តហ័ល ១ ជាអាទីមីនិស្ត្រាទ័រដេសេរើសស៊ីវិល ដែលចាត់ក្ឈាប់មកទីនសាលាបារាំងសែស ហើយដែលមរណភាព ដោយពួកជ្រាយសម្លាប់កាលពីថ្ងៃ ៧ អាវ្រីល ឆ្នាំ ១៩០៤ នៅវេលាដែលដើរធ្វើមិស្យុង សាលិការប៉ូ ១ ជាមេការនៅសាលាបារាំងសែស មរណភាពនៅក្រុងព្រៃនគរ ពីថ្ងៃ ២៨ យូរាំង ឆ្នាំ ១៩០៤ ដោយចាប់ជម្ងឺឈឺវេលាដែលធ្វើមិស្យុងអង្គរធំ ។

ឯឌូអាហ៊ុបែរ ១ ជាគ្រូនៅសាលាបារាំងសែស មរណភាពនៅស្រុកវិញឡុង ពីថ្ងៃ ៥ យ៉ាំងវិយេរ ឆ្នាំ ១៩១៤ នៅវេលាដែលដើរធ្វើមិស្យុង ។

សិកដឹម៉ាស៊ីរ ១ ជាគ្រូនៅសាលាបារាំងសែស គេសម្លាប់នៅសិដឌុលពព្រហ (ដារដាណែល) ពីថ្ងៃ ១ ម៉េ ១៩១៥ ។

សង់កុម្ម៉ែ ១ ជាអ្នកថែរក្សាអង្គរ គេសម្លាប់នៅអង្គរពី ២៩ អាវ្រីល ១៩១៦ ។

ដើមកំណើតប្រាសាទអង្គរ

(តពីខ្សែ ៣)

លោក ល្វី-ហ្វីណូត៍ ចាងហ្វាងសាលាបារាំងសែស

នៅចុងបូព៌ាប្រទេស ហាណូយ ជាអ្នកអធិប្បាយ

ក្រុមការ **ជុំ - ម៉ៅ** *ធ្វើការនៅព្រះរាជបណ្ណាល័យ*

ប្រែចេញជាភាសាខ្មែរ

ប្រាសាទបាយ័នមានកាំង ៤ ជ្រុង ធំក្រោមតូចលើ មាន ៣ ថ្នាក់ ថ្នាក់ ២ ខាងក្រោម ហើយថ្នាក់ ១ ដែលខ្ពស់ជាងគេនោះ មានកំពូលទៅទៀត ដែលជាកន្លែងសម្រាប់ធ្វើសន្និបាត ប៉ុន្តែក្នុងកណ្ដាលនេះ តាំងខាងក្រោម តាំងកំពូល មិនធ្វើឲ្យដូចជាផែនទីដំបូងនោះទេ តាមផែនទីដើមថែវនៃថ្នាក់ទី ២ នោះព័ទ្ធជុំវិញគ្នា ១ ជាខ្លឹងជើងក្អែក ហើយត្រូវជាប់ទៅលើថ្នាក់ក្រោមនៃប្រាសាទនោះ ឯទីសន្និបាតកណ្ដាលនោះមានទំហំល្មម អស់តាំងកំពូលថែវទាំងនោះ មានខ្លោងទ្វារធ្លាក់ក្បាច់ដ៏ផ្ចិតផ្ចង់នៅកន្លែងការ ទាំងមានពន្លឺពេញ សព្វថ្ងៃនេះខ្លោងទ្វារតាំងនោះមើលមិនឃើញឡើយ ។ ចុះដោយហេតុអ្វី បានជាមើលមិនឃើញ គឺថាជាក្រោយគំនិតថ្មីទៀតនោះ ថ្នាក់ខាងលើបានបន្ទុបខ្ពស់ និងពង្រីកឲ្យទូលាយឡើង ទូលាយលុះដល់ទៀបនឹងប៉ះថែវខាងក្រោម មកគាំងនឹងខ្លោងទ្វារដែលចូលខាងក្រៅ ខ្លោងទ្វារតាំងនេះបាត់អស់មើលមិនឃើញ

ដោយអំណាចប៉ះក្តិតជាថ្មីទាំងអស់ ឯប៉ះនោះដូនកាលទុករបស់ចាស់ ឲ្យនៅ ដូនកាលកាត់ខ្វះចេញ ដោយរបស់ទាំងនោះនៅទាបជាង ឬខ្ពស់ជាងបន្ទាត់ ដែលគេប៉ះគ្នានេះ ។

កាលកន្លងឆ្នាំ ១៩២៣ គេនៅត្រឹមសេចក្តីត្រង់នេះ លុះដល់មោនសៀវប៉ារមង់ទេ ជាអ្នកពិនិត្យប្រាសាទបាយ័ន ចង់មើលខ្លោងទ្វារ ១ ឲ្យច្បាស់ទីងពន្លឺថ្ងៃ ក៏បានឲ្យគាស់បំណាស់ ដែលប៉ះនៅថ្នក់ខាងលើ ដែលបាំងនោះចេញ លុះក្តីច្បាស់ទៅ ទើបឃើញលេចរូប ១ ឡើង គឺរូបទេវតា ១ ឈរលើត្របកឈូក ដៃទាំង ៤ កាន់នូវផ្គាំ សៀវភៅ ផ្កាឈូក និងគ្រឿង ១ ទៀតបាក់ដាច់ ប្រហែលដូចជាដប ១ នៅកំពូលមកុដខាងមុខមានព្រះពុទ្ធរូប ១ ។ ជាឥតប្រយោជន៍ ទីងយោបល់ទៅឆ្ងាយ អំពីទ្រង់ទ្រាយរូបនេះ ព្រោះរូបកន្ធើមិនឲ្យមានសង្ស័យសោះ គឺជារូបពោធិសត្វលោកេស្វរ ឬអវលោកេតេស្វរ ជាអ្នកទ្រទ្រង់នូវមនុស្សជាតិ និងជាអ្នកធ្វើឲ្យជាជម្ងឺ ។

សួរថាតើខ្លោងទ្វារនេះ ប្លែកតែឯងពីគេក្នុងខ្លោងទ្វារទាំងអស់ជុំវិញក្នុងកណ្តាលនោះឬអ្វី ឆ្លើយថាមិនមែនដូច្នោះឡើយ ។

គេបានឃើញរូបលោកេស្វរ ១ ទៀត ដូចជារូបមុននោះដែរ ប៉ុន្តែដោយនៅ ។ ទីខ្ពស់ជាងមុន នោះគេបានកាត់ព្រះកេសចេញ នូវវេលាដែលគេប៉ះនូវមេដំបូលខាងលើ ឃើញមានរូបមនុស្ស ២ បាក់បែក

ប្រហែលជាព្រះពុទ្ធរូបទ្រង់ក្មេង រូបឈរជាច្រើនបាក់កំបុត ហើយធ្លាក់ទៅជាលីង្គវិញ ឃើញមានរូបព្រះឥន្ទ្រជិះដំរី តមកទៀតមានរឿងព្រាហ្មណ៍ជំទង់ម្នាក់ ត្រូវព្រួញស្តេចទសរថស្លាប់ ប្រហែលជាធ្វើតាមរឿងសាមជាតក៍ ។

ក្នុងជំនុំខ្លោងទ្វារទាំងអស់ មានខ្លោងទ្វាររឿងព្រះឥសូរតែមួយ នៅលើដំណើរមុខខាងជើង ខ្លោងទ្វារនោះធ្វើជារូបព្រះឥសូរ មានព្រះព្រហ្មនិងព្រះនារាយណ៍ លុតជង្គង់ប្រណម្យឆ្វេងស្តាំ ព្រះឥសូរឈរក្នុងប្រឡោះទ្វារមានទាំង២ ជាន់ទម្លាក់មកខាងក្រោយ ដៃខាងស្តាំកាន់ផ្គាំ ដៃខាងឆ្វេងកាន់បែបជាពាន ១ នៅមេទ្វារខាងលើ គេឃើញមានរូបដីញក់ ឬរូបក្រពើ ប្រជុំរូបទាំងអស់ហាក់ដូច ទំនងជាធ្វើជារឿងក៏មិនមែនជាធ្វើសម្រាប់គោរពឡើយ លើកលែងតែខ្លោងទ្វារ១ នេះ ខ្លោងទ្វារទាំងអស់ឯទៀត ក្នុងថែវជាន់ទី២ នោះ សុទ្ធតែប្តូកជាខ្លោងទ្វារខាងពុទ្ធសាសនាទាំងអស់ ។

យើងឡើងទៅលើមេដំបូល យើងបានឃើញនៅទីនោះ បំណែកព្រះពុទ្ធអង្គ ដែលបាក់បែកកាត់កយជាច្រើន គឺស្នាមរណ្ដៅដែលបន្ទុចនូវពុទ្ធរូបធ្វើជាកំពូល គេរាយកំទេចចោលទាំងអស់ លើកតែរូបខ្លះដែលធ្វើពងជាឥសី នោះគេទុកទាំងអស់ មានកន្លែងសន្និបាត ១ តួបខាងទិសឦសាន នោះរូបទាំងឡាយគេបំផ្លាញកំទេចចេញទាំងអស់ ឯប្រាសាទ

តូច ១ ដែលជាប់ពីបន្ទប់ ខាងត្បូងប្រាសាទធំក៏ដូចគ្នាដែរ ស្នាមដែលនៅសល់លើខ្លោងទ្វារខាងត្បូងនោះ ធ្វើឲ្យយើងសម្គាល់បានជាពុទ្ធរូប ១ អង្គទ្រង់ក្នួន និងរូបលោកេស្វរ ១ អង្គ ឈរនៅលើសសរ និងជញ្ជាំងតពីកន្លែងមហាសន្និបាតទៅ នោះរូបព្រះពុទ្ធទាំងឡាយដែលបានឆ្លាក់ជាប់នៅជាប់នៅនោះ គេបានគូសចេញ ប៉ុន្តែនៅមើលច្បាស់ជាប្រាកដ ហើយនៅលើជញ្ជាំងកំពូលទៀត ក៏ឃើញពុទ្ធរូបជាច្រើនដែលគេវាយបំបាក់ចេញ ឬឆ្លាក់ទៅជាលិង្គវិញ ។

សួរថា ចុះអ្វីខ្លះ ដែលជារបស់សម្រាប់សាសនាព្រះឥសូរជាប្រាកដនៅក្នុងបន្ទាយបាយ័ននោះ ឆ្លើយថាខ្ញុំស្មានថាមានតែរបស់តែប៉ុន្មានដូចមានខាងក្រោយនេះទេ គឺ ១ ជញ្ជាំងថែវខាងក្នុង ឯជញ្ជាំងថែវខាងក្រៅនោះគ្មានឆ្លាក់រូបអ្វីទេ ២ មានអាស្រម ៣ ឬ ៤ មួយសម្រាប់វិស្ណុ ឬព្រះនារាយណ៍ ក្រៅពីនោះសម្រាប់សិវឬព្រះឥសូរទាំងអស់ វត្ថុទាំងប៉ុន្មាននេះទឹងជាទើបនឹងសាងជាក្រោយប្រាសាទនោះក៏ថាបាន ហើយសេចក្តីដែលថាទើបសាងជាក្រោយនោះ ឃើញពិតប្រាកដណាស់ដល់អាស្រម ១ ក្នុងពួកអាស្រមទាំងប៉ុន្មាន ដែលខ្ញុំទើបនឹងនិយាយខាងលើនេះ ដែលនៅក្នុងព្រមខាងទិសឦសាននៃថ្នាក់ទី ២ បើគេទៅឈរពីខាងមុខអាស្រមនេះ មានជើងក្នុងកណ្តាលនៅពីខាងឆ្វេង ហើយមានថែវដែលព័ទ្ធជុំវិញខាងស្តាំ នោះគេនឹងឃើញខ្លោងទ្វារ ១ នៅពីខាងមុខជា

កណ្តាលជញ្ជាំង ២ ផ្ទាំង ក្លោងទ្វារនោះមានរូបសិវគឺព្រះឥសូរ ឯជញ្ជាំងនៅទិសខាងកើតមានរូបលិង្គ ហើយឯជញ្ជាំងនៅជ្រុងខាងលិចវិញនោះនៅទទេគ្មានឆ្លាក់អ្វីសោះ សួរថាតើដោយហេតុអ្វីបានជាយ៉ាងដូច្នេះ ឆ្លើយថាដោយហេតុបន្តិចសោះទេ គឺជញ្ជាំងនេះហៀបនឹងប៉ះដល់ជើងក្នំកណ្តាលហើយជាងឆ្លាក់គ្មានកន្លែងវាល នឹងលូកដៃឆ្លាក់ទៅឆ្លាក់បាន គឺជាក័ស្តុតាងថា អាស្រមសម្រាប់សិវនេះ ទើបនឹងសាងជាគ្រាក្រោយប្រាសាទនោះ នៅលើកន្លែងដែលមិនបានបម្រុងទុកនឹងសាងឡើង ។

សេចក្តីត្រង់នេះ មានបញ្ហាថា ចុះប្រាសាទសម្រាប់ព្រះឥសូរម្តេចក៏ឲ្យមានលាយឡំរូបផ្សេង ៗ សម្រាប់ពុទ្ធសាសនា ដែលគេឃើញមាននៅជុំវិញកន្លែងសន្និបាត ហើយនឹងរឿងរ៉ាវជាច្រើន នៅជាប់នឹងជញ្ជាំងបន្ទប់សន្និបាតនោះផង ឆ្លើយថាតាមគំនិតខ្ញុំ ការទាំងនេះនឹងយកជាប្រមាណមិនបាន ខ្ញុំមិនមែនមិនដឹងទេ ថានៅក្នុងស្រុកខ្មែរនេះ មានសាសនាលាយឡំចូលគ្នា ដោយមានពួកដូចគ្នា ហើយដោយសេចក្តីអនុញ្ញាត អំពីម្ចាស់ផែនដីនឹងសេនាបតី ស្តេចយសោវរ្ម័ន បានសាងប្រាសាទ ២ ប្រាសាទ ១ សម្រាប់សាសនាព្រាហ្មណ៍ ១ ទៀតសម្រាប់ពុទ្ធសាសនា ។

ស្តេចរាជេន្ទ្រវរ្ម័ន គ្រងរាជពីសករាជ្យ ៨៦៦ ទៅដល់ ៨៩០ ត្រូវនឹងគ្រិស្តសករាជ ៩៤៤ ដល់ ៩៦៨ ជាក្រស័ត្រកាន់សាសនាព្រះឥសូរ

មានសេនាបតីម្នាក់កាន់ពុទ្ធសាសនា សេនាបតីនោះ បានសាងប្រាសាទ សម្រាប់សាសនាព្រាហ្មណ៍ថ្វាយស្ដេច និងសាងប្រាសាទ សម្រាប់ពុទ្ធសាសនាសម្រាប់ខ្លួនឯង ពារីកនៅប្រាសាទព្រះខ័ន បានបញ្ចូលធម៌ព្រះឥសូរនិងធម៌ព្រះពុទ្ធជាមួយគ្នា ។

យើងសម្គាល់បានថា សេចក្ដីចូលគ្នានេះ មានលក្ខណ៍ល្អខ្លះគឺចូលគ្នាតែដោយសម្ដី មិនបានជាចូលដល់ទៅរួមវិហារ ជាមួយគ្នានោះទេ មហាក្សត្រិយ៍បានសាងទីសន្និបាតទាំងឡាយ សម្រាប់ព្រះផ្សេងៗ មានសម្រាប់ព្រះពុទ្ធផង ឯសាសនាដែលនៅជិតគ្នា តែមិនមែនសត្រូវនឹងគ្នា នេះមានអាស្រមជាច្រើនផ្សេងពីគ្នា នៅក្នុងវិហារជាមួយបាន ប៉ុន្តែបើស្ដេចកាន់សាសនាព្រះឥសូរ បានសាងប្រាសាទ ១ សម្រាប់លិង្គជាអ្នកទ្រទ្រង់នៅនគរ ហើយមករៀបតុបតែងនូវរូបព្រះពុទ្ធ និងរូបពោធិសត្វជុំវិញជាច្រើន ទុកជារបស់គោរពផងទៀត នោះឃើញថាជាសេចក្ដីពិបាកនឹងគិត ហើយគួរឲ្យសង្ស័យ ។

សេចក្ដីដែលឲ្យសង្ស័យក្នុងស្ថាននេះ យើងត្រូវទុក ១ អន្ទើសិន ហើយយើងត្រូវពិចារណាសួរថា តើប្រាសាទបាយ័ន មិនមែនជាសាងសម្រាប់ពុទ្ធសាសនា ជាមុនដែលនឹងបានមក សម្រាប់សាសនាព្រះឥសូរទេឬអ្វី ការត្រង់នេះបើនឹងនិយាយទៅ ហាក់ដូចជាឃ្លាតពីសេចក្ដីដែលគេធ្លាប់ជឿតៗមក ។

យើងបញ្ឈប់បន្តិចទៅចុះ ហើយពិចារណាថា ប្រសិនបើប្រាសាទកណ្តាលនៃទីក្រុងនោះ ជាប្រាសាទសម្រាប់ពុទ្ធសាសនាហើយ តើទីក្រុងទាំងមូលនោះ កាន់ពុទ្ធសាសនាដែរឬទេ ។

បើធ្វើឲ្យត្រូវនឹងសេចក្តីពិត គួរតែឲ្យពិចារណាដល់ទីឋានដែលមានជាប្រធាន នៅក្នុងក្រុងនោះ គឺទ្វារនឹងកំផែងជុំវិញ សួរថាចុះតើទ្វារនោះ នឹងឲ្យយើងបានដឹងការយ៉ាងណាខ្លះ ឆ្លើយថាខ្លោងទ្វារទាំង-ឡាយនោះ បាក់បែកអស់ទៅហើយ នៅសល់តែបំណែក ១ គង់នៅៗទ្វារជ័យ បំណែកនោះឃើញជាកងបង្គោះធ្លុង និងក្បាលរូបមនុស្ស ១ ឈរជាកណ្តាលរូបហោះឯទៀតជាច្រើន លុះធៀបរូបនេះទៅនឹងរូបឯទៀត ដែលមានភាពដូចគ្នា នាំឲ្យស្គាល់បានថា រូបនេះជារូបលោ-កេស្វរ ។

បន្ទប់ខាងលើនៃទីដែលហៅថា គោបុរៈ នោះមានខ្លោងទ្វារបន្តុបនូវរូបទាំងអស់ ឃើញមានសល់រូបខ្លះដែលគង់នៅ គឺសុទ្ធតែជាព្រះពុទ្ធរូបទ្រង់ក្នន ។

ឥឡូវនេះ បើយើងឡើងទៅលើបន្ទាយក្រៅ ហើយដើរជុំវិញមើលទៅប្រាសាទជ្រុងទាំងបួន នោះយើងគ្មានសង្ស័យអ្វីសោះ រូបលោកេ-ស្វរធំ ១ និងលេចឡើងដោយងាយ នាំឲ្យយើងស្គាល់ភ្លាមដោយងាយ ។

ឯសេចក្តីយល់ឃើញៈនេះយ៉ាងដូច្នេះ គឺថាលោកេស្វរនោះជារូប

ទេវតា ដែលមានដៃជើងច្រើននៅអង្គរធំ ហើយអង្គរធំនេះ ដែលគេស្មានថាឋានសម្រាប់សាសនាសិវជាដកបឋមនោះ កាលវេលាសាងនោះ គេសាងសម្រាប់ពុទ្ធសាសនាទេ ។

សេចក្តីយល់ឃើញនេះ ខុសគ្នាយ៉ាងធំ នឹងគំនិតដែលធ្លាប់ជឿមកហើយ ដែលយើងត្រូវតែកែសំអាងអំពីសេចក្តីយល់ឃើញនេះ ដោយរកឃើញប្រហែលគ្នាមកអធិប្បាយ គឺថា យើងបានដឹងថាមានប្រាសាទ ១ ផ្សេងទៀត មានបែបផែនប្រហែលនឹងអង្គរធំដែរ ដែលហៅថាប្រាសាទបន្ទាយឆ្មារ ។

(មានតទៅថ្ងៃក្រោយទៀត)